

III RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 47 (13).** 1927. a.

III Riigikogu koosolek 3. märtsil 1927. a.
kell 10.

Kokku on tulnud 92 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, rahaminister **L. Sepp**, välisminister **F. Akel**, sõjaminister **J. Soots**, teedeminister **A. Kerem**, haridusminister **J. Lattik**, kohtuminister **J. Sepp**, töö-koolekandeminister **O. Tief**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**.

Päevakord:

1. Eesti-Saksa vahelise vahekohtu ja lepituse lepingu kinnitamise seadus — III lugemisel.

2. Eesti ja Briti vahelise rahatransfertide vahetamise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

3. Eesti ja Helveetsia vahelise Haagi tsiivilprotsessi-konventsiooni vastastikuse maksmapaneku deklaratsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel.

4. Eesti ja Taani vahelise lepituskonventsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel.

5. Eesti ja Belgia-Luksemburgi majandusliidu vahelise kauba- ja laevanduslepingu kinnitamise seadus — II lugemisel.

6. Võõra maa peale ehitatud asulate ja aedade seadus — Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

7. Eelarve-komisjoni esitis riigi 1927./28. a. eelarve läbivaatamiseks määratud tähtja pikendamise kohta.

8. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadus — I lugemisel.

9. Mäeseadus — III lugemisel.

10. Sonda-Mustvee raudtee ehitamiseks maade sundvõõrandamise seadus — II lugemisel.

11. Pedja liivaaugu laiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus — II lugemisel.

12. Firmade seadus — II lugemisel.

13. Äride registreerimise seadus — II lugemisel.

14. Riigivaranduste kinnitamise seadus igasuguste kahjude vastu — II lugemisel.

15. Veeühisuste seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

16. Riigiasutustes eraisikutele ja -asutustele maaplaanide, hindamise- ja piiridokumentide valmistamise ja õigekstunnustamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

17. Kohtupristavite taksi seadus — üldkomisjoni ettepanek.

18. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

19. Põllumajapidamiste metsaga varustamise seadus — I lugemisel.

20. Üüriseaduse muutmise ja osalise kaotamise seadus — üüriseaduse komisjoni ettepanek.

21. Palga alammäära seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

22. Uute linnade tuluallikate suurendamise ajutine seadus — omavalitsuse komisjoni ettepanek.

23. Eluaseme seadus — maakomisjoni ettepanek.

24. Riigi majapidamise aruande komisjoni esitis riigikontrolöri aruande kohta o/ü. „Revalise“ asjus.

25. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 10.25 min.

I. Päevakorra Juhataja **R. Penno**:
täiendamine. Avan Riigikogu koosoleku.

J. Vain (stp): Panen ette päevakorra-punkt 15. „Veeühisuste seaduse muutmise seadus“ võtta päevakorra-punkt 7-da järele. See sisaldab kõigest ühe paragrahvi ja võtab ainult 3—4 minutit aega vastuvõtmiseks. Seadus peaks juba maksma hakkama ja on sellepärast kiire.

Juhataja **R. Penno**: Rkl. Vainult on ettepanek, paigutada päevakorra-punkt 15. päevakorra-punkt 7-da järele. Rkl. Piiskar'ilt —

võtta päevakorra 1. punktiks komisjonide täiendavad valimised.

Asun rkl. Piiskar'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Asun rkl. Vainu ettepaneku hääletamisele, — paigutada päevakorra-punkt 15 nüüdse päevakorra-punkt 8-da järele, see tähendab punkt 9-daks. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Enne päevakorra juurde asumist on sõna sekretäril teadaande korras.

2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta.

Sekretär **M. Juhkam**: Riigikogu juhatus poolt on antud:

1) Riigiteenijate ametsovitute tasu seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

2) Perekonna-abiraha seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Juhataja **R. Penno**:

Rkl. Voiman'ilt on ettepanek, valida üldkomisjoni rkl. Rei asemele rkl. Gustavson; rahaasjanduse komisjoni rkl. Kärneri asemele rkl. Schütz, ja rkl. Virma asemele rkl. Oinas.

Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on tähendatud Riigikogu liikmed vastavatesse komisjonidesse valitud.

4. Eesti-Saksa vahelise vahekohtu ja lepituse lepingu kinnitamise seadus — III lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **A. Anderkopp** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—2.

Eesti-Saksa vahelise vahekohtu ja lepituse lepingu kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti-Saksa vaheline vahekohtu ja lepituse leping, mis alla kirjutatud Berliinis 10. augustil 1925. aastal, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu eestikeelne ja saksakeelne tekst avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **R. Penno**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Väliskomisjoni aruandja rkl. Tõnisson'i puudumise tõttu jääb vahele Eesti ja Briti

vahelise rahatransfertide vahetamise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

5. Eesti ja Helveetsia vahelise Haagi tsiviilprotsessi-konventsiooni vastastikuse maksmapaneku deklaratsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **A. Anderkopp** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1 ja 2.

Eesti ja Helveetsia vahelise Haagi tsiviilprotsessi-konventsiooni vastastikuse maksmapaneku deklaratsiooni kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Helveetsia vaheline Haagi tsiviilprotsessi-konventsiooni vastastikuse maksmapaneku deklaratsioon, mis alla kirjutatud Tallinnas, 29. oktoobril 1926. aastal, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Deklaratsiooni prantsuskeelne tekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

6. Eesti ja Taani vahelise lepituskonventsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **A. Anderkopp** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1 ja 2.

Eesti ja Taani vahelise lepituskonventsiooni kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Taani vaheline lepituskonventsioon, mis alla kirjutatud Tallinnas, 18. detsembril 1926. aastal, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsiooni prantsuskeelne tekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **R. Penno**: Kuna väliskomisjoni aruandja rkl. Tõnisson kohal ei ole, jääb vahele Eesti ja Belgia-Luksemburgi majandusliidu vahelise kauba- ja laevanduslepingu kinnitamise seadus II lugemisel.

7. Võõra maa peale ehitatud asulate ja aegade seadus — Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

J. Voiman (stp): Teen ettepaneku, anda käesolev seaduseelnõu maakomisjoni.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

8. Eelarve-komisjoni esitis riigi 1927./28. a. eelarve läbivaatamiseks määratud tähtsaja pikendamise kohta.

Kuna eelarve-komisjoni aruandja, komisjoni esimees rkl. Tõnisson kohal ei ole, on sõna eelarve-komisjoni abiesimehel rkl. Virma'l.

Eelarve-komisjoni aruandja **K. Virma**: Riigikogu andis eelarve-komisjonile eelarve läbivaatamise tähtsajaks 1. märtsi. Nüüd on aga, nagu Riigikogu liikmetel teada, esitatud koosseisude seadus, mis on tarvis enne vastu võtta, kui eelarve vastav paragrahv, nimelt § 1 igas eelarve osas, kus riigiametnikude palgad on kokku võetud. Enne kui § 1. eelarve-osades saaks lõpulikult kujuneda, peaks olema koosseisude seadus Riigikogu poolt vastu võetud. Arvesse võttes, et Riigikogu kavatses seda teha lähemal ajal ja sellega eelarve-komisjonile vastav alus antakse eelarve lõpuliku kuju kokkuseadmiseks, oleks tarvis eelarve-komisjonile eelarve läbivaatamiseks määratud tähtaega pikendada. Sellepärast esitab eelarve-komisjon Riigikogule järgmise ettepaneku: Riigikogu otsustab: pikendada eelarve-komisjonile Riigikogu poolt 25. jaanuaril 1927. a. riigi 1927./28. a. eelarve läbivaatamiseks määratud tähtaega 15. märtsini 1927. a.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on eelarve-komisjoni esitis vastu võetud ja seega on eelarve-komisjonile riigi 1927./28. a. eelarve läbivaatamiseks määratud tähtaeg pikendatud kuni 15. märtsini s. a.

9. Veeühisuste seaduse muutmise seadus — II lugemisel. Maakomisjoni aruandja **J. Vain** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Veeühisuste seaduse muutmise seadus.

Riigikogu poolt 2. detsembril 1925. a. vastuvõetud veeühisuste seaduse („R. T.“ nr. 195/196 — 1925. a.) § 21 muudetakse ja pannakse maksuma järgmiselt:

§ 21. Veeühisuse põhikirja kinnitab keskveekomisjon maakonna veekomisjoni ettepanekul ja avaldab „Riigi Teatajas“ need osad põhikirjast, mis keskveekomisjoni poolt maksmapandud normaal põhikirjale täienduseks on.

Märkus. Veeühisused ei kuulu ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse („R. T.“ nr. 37 — 1926. a.) alla.

10. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadus — I lugemisel.

Juhataja **R. Penno**: Sõna järjekorras on rkl. Holberg'il.
J. Holberg (põl), kohalt: Ei tarvita.

L. Raudkepp (krst): Ma juhiksin Riigikogu liikmete tähelepanu asjaolule, millest veel pole kõnet olnud. Kui omal ajal Riigikogu liikmete palka tõsteti, siis nii palju kui mäletan, oli ajakirjandus esimene, kes hakkas kõnelema, et enestele määratakse palka, see on ju kerge. Ja kui ma ei eksi, on sellest hoogu saanud riigiametnikud. Ma tahaksin uskuda, et just ajakirjandus on siin selle tõuke andnud, kuid niisugune vaatlusviis ja hindamine ei ole riiklikult mõttevate meeste vääriline. Hiljuti käisid töötatöölised rühmade esitajate juures ja seal kinnitati ka seda: Teie määrate enestele seal palku, aga meil ei ole võimalust enast ära elatada. Muidugi, rühmade esitajad võtavad kõik abinõud käsile, et töötatöölise olukorda parandada. Kuid see, mida kõneldatakse, nagu saaksid Riigikogu liikmed ei tea kui suurt palka, ei ole põhjendatud, sest kõrgemad riigiametnikud ja kohtunikud hakkavad saama kaks, kolm korda rohkem palka, kui Riigikogu liikmed. Aga ometi on Riigikogu liikmel niipalju kohustusi, mida ta täitma peab. Võib ju öelda, et Riigikogu liige saab palka ainult 15.000 marka ümber, sest $\frac{1}{3}$ või $\frac{1}{4}$ palgast läheb poliitilise tegevuse kulude peale, kuna mis puutub korterirahadesse, siis vast on Riigikogu liikmeid, kes maksavad vähem, kui 4000 marka korteri eest, aga on ka neid, kes maksavad 14.000. Ma konstateerin seda hea meelega, et Riigikogu liikmed ei ole need, kes kõige rohkem palka saavad. Kas võime meie sealjuures kedagi ametnikku võrrelda Riigikogu liikmega omas tegevuses? Võtame näiteks härrad Päts, Tõnisson, Soots, Laidoner, kust niisured teened meie riigi ees. Niisugust kõõrdivaatamist palkade peale, kui palku tõstetakse, ei tohiks olla. Seda tahtsin ma siin kinni naelutada, et Riigikogu liikmed ei ole mehed, kes on kui riigiametnikud. (M. Martna, stp: Teie kõrgus, härra Raudkepp, on ka kõrkus.) Mul ei tule meeldegi rääkida oma teenetest, vaid meil on mehi, kel on isamaalised teened, ja nende meeste hulka kuulub ka härra Martna. (M. Martna, stp: Seda ma ei tahtnud välja kutsuda, härra Raudkepp.)

Oma rühma nimel võin ma ühte deklareerida, et palgad, mis on määratud kõrgematele ametnikkudele, on nüüd küll liig suured, kuna keskmistel ja alamatel astmetel asuvatele riigiteenijatele ainult mõnisada marka juurde tuleb. Nüüd tuleb märgukirju mitmelt poolt

selle kohta, näiteks postiteenijate poolt on tulnud märgukiri, et neile ikkagi liig vähe juurde pannakse, võrreldes nende tööd teiste riigiteenijatega, et neil tuleb tihtigi ka püha-päeviti tööd teha jne. Leian, et kõrgemad riigiametnikud õieti ei ole arvestanud alamate ametnikkude sooviavaldustega. Meie rühm igatahes pooldab seda, et rohkem palka juurde pannakse alamatel ja keskmistel astmetel olevatele ametnikkudele. Kõrgemate riigiametnikkude palk on 2 või rohkem korda suurem kui Riigikogu liikme suur palk. Põllumees muidugi vaatab selle peale kõõrdi, sest põllumehe seisukord on tõesti väga raske, ja palkade määramisel peame meie ettevaatlikud olema, et ühelegi kibile mitte liiga teha, kui ametnikkudele nüüd kõrgemat palka määratakse. Ka tuleks ametnikkude teenistusseadus kiires korras läbivaatamisele ja maksmapanemisele, et riigiteenijad teeksid korralikku ja viljakat tööd.

Rahaminister L. Sepp: Väga austatud rahvasaadikud! Koosseisu seadus on raskeks sünnituseks niihästi valitsusele kui ka rahvaesitusele, ja rahvaesitus on paaril viimasel aastal sellest küsimusest mööda läinud seega, et automaatselt seniseid koosseise on pikendanud. Praegune koosseisu seadus, mis on esitatud, puudutab kogu riigiteenijate peret. Ja loomulik on, et igal üksikul riigiteenijal selle seaduse vastu otsekohesed huvid ja soovid on, ning väga raske on leida seadust, mis suudaks suurt hulka, umbes 20.000 inimest rahuldada, ja mis kõike suudaks anda, mida igaüks ootab ja loodab. Valitsus on püüdnud Riigikogu ülesannet selles mõttes kergendada, et koosseisu on võetud vastutusrikkad ametnikud umbes 10.000 ümber. Samuti on valitsus juba suvel koosseisud Riigikogule esitanud, et oleks aega palku läbi vaadata. Kuid kaua koosseisu seadust arutada ei ole võimalik juba sellepärast, et elu ei seisa. Üldse on selge, et meie oleme oma ametkonna suuremana loonud, kui meie kandejõule vastab. Ja igapäev selguvad uued võimalused, kuidas ametkonda lihtsustada ja kus võib ametnikke kokkuhoiu mõttes ametist vabastada, sellepärast on valitsus ka vastavaid järeldusi tegema sunnitud. Iga valitsuse vastav samm aga lööb koosseisu seaduse kavasse augu sisse. Nii tuli, et kui koosseisu komisjon koosseisude läbivaatamist pikema aja jooksul teostas, uued olukorrad juurde tulid, mis töö lõpuleviimist takistas. Nii tekkis paratamata tarvidus koosseisu seadust kiires korras läbi vaadata ja maksma panna. Võimatu on aga sarnast koosseisu seadust maksma panna, millega viimane kui üks ametnik täiesti rahuldatud oleks, ja mis ka täiesti lõpulik oleks.

Kui meie niisugust lõpulikku koosseisu seadust tahaksime vastu võtta, siis ma arvan, Riigikogu võiks seda teha sel ajal, kui Tallinna linn valmis saab. Aga kui meie tahame uusi palku maksma panna ning tahame üle minna praegustelt äraiganenud palkadelt uutele palgaastmetele, siis peaksime küll püüdma käesoleva koosseisu seaduse kiires korras vastu võtta. Praegusel seadusel, kuigi talle ette heidetakse puudusi, on see headus, et tema läbi hakkavad ametnikud rohkem palka saada, kui enne said. Kui selle tõsiolu kinni naelutame, siis ei ole kellelegi ülekohut sündinud, vaid kõik peaksid rahul olema. (L. Johanson, stp: Suurem jagu ametnikke saab nüüd vähem palka kui läinud aastal.) Võib olla, et proportsionaalselt üks rohkem juurde on saanud, kui teine, kuid võrreldes läinud aastaga on kõigi ametnikkude palk hulga suurem, see tähendab võrreldes nende põhipalgaga, mitte lisatasudega.

Need halbtused, et üks või teine ametnik oma kohal pole, pole mõõduandvad. Samuti ei ole ka koosseisude kokkusead lõpulik, vaid ühe või kahe kuu pärast tulevad kindlasti muudatused, kui valitsuse aparati leitakse võimaliku olevat lihtsustada ja seal jällegi kokku tõmmatakse.

Üks puudus on koosseisude seadusel küll olemas, mille peale härrad rahvasaadikud ehk tarvilikult pole tähelepanu pööranud, ja nimelt see puudus, et koosseisude seaduse maksmapanemisega tõuseb riigi iga-aastane kindel väljaminek 470 miljonit marka. See on üks suurem puudus, mis praeguses koosseisude seaduses olemas. Kuid ka riigil on omad kohustused ja kuigi tal nende kulude väljaandmine raske, peab siiski riik oma ametnikkude eest katsuma hoolitseda niipalju kui võimalik. Kuid selle peale ei saa siiski tähelepanu pööramata jätta. Ühes ajalehes, arvan et ta hästi kokku ei arvanud, oli öeldud, et elarve on lihtsalt mõistatus: kõik produktiivsed kulud on maha tõmmatud, ja keegi ei ole raha juurde saanud. Vaadake seda koosseisu seadust, siin on kulusid üle 100 miljoni rohkem kui käesoleval aastal selleks otstarbeks teinud oleme. (A. Anderkopp, tõer: Aga produktiivkulud on vähemaks jäänud!) Suurenenud on ka teised kulud. (Vabelhüüe A. Anderkopp'i, tõer poolt) Vaadake, see on koosseisu seaduse halbtus, selle maksmapanekuks oleme vähendanud asunikude ehituslaenu, maaparanduse laenu, oleme näpistanud teatrile küljest. See on selle seaduse halb külge. Kui selle nõrkuse peale oleks tähelepanu pööratud, siis oleks pidanud rahvaesitus selle peale vaatama, kas mitte võimalik poleks neid kulusid kokku hoida. (A. Anderkopp, tõer:

Kes eelnõu andis? L. Johanson, stp: Miks Teie ei vaadanud? Aga kes eelnõu andis, kas meie või Teemant? — Riigivanem J. Teemant: Võtke tagasi!

Juhataja **R. Penno**: Ma palun võimaldada härra rahaministrile kõneleda.

Rahaminister **L. Sepp**: Sellepärast rõõmustasid mind need märkused valitsusele Riigikogu komisjonis, et valitsus eksinud on ja on üksikutele rohkem palka juurde pannud kui õigus. Loomulik oleks olnud, et sarnaseid vigu oleks komisjon parandanud ja nende arvel oleks saanud teisi palgaastmeid kõrgendada. Kahjuks pean ütleva, et mitte ühtki palgamäära maha ei võetud, ainult juurde pandi. Kui valitsus Riigikogu arvates vea on teinud, siis ei parandata seda viga mitte sellega, kui Riigikogu kolm viga kõrvale teeb. (Vahelhüüe L. Johanson'i, stp poolt.) Härra Johanson, ma pean tõesti tunnistama, see ei tee mulle küll au, et Teil on võimalus olnud koosseisu seadusesse rohkem süveneda kui mul. Komisjon on juulikuust saadik selle juures istunud, aga mina olen võib olla ainult paar päeva selle peale raisanud. (L. Johanson, stp: Kui mina ütlen „rahaminister“ siis ma mõtlen tema ametnikke ka seal all!) Muidugi, see ametnikkude palgakõrgendus tuleb läbi viia, ja ma ei räägi mitte sellepärast, et seda tagasi võtta, vaid ma räägin summadest, mis selle seaduse maksmapanekuks ohverdanud oleme. (Vahelhüüed pahemalt poolt.) Kui ma oleksin opositsioonis, siis kritiseeriksin ma palju rohkem nende produktiiv-summade mahatõmbamiste pärast. Pean tähendama, et suuri jõupingutusi on olnud, et kätte saada 475 miljonit selleks otstarbeks. Kuidas jaguneb see 475 miljonit? (Riigivanem J. Teemant: Härra Anderkopp, see Johanson'i naabrus mõjub halvasti Teie peale.) Kui riigi eelarves tõesti on summasid, mis õigesse kohta ei ole läinud, siis on Riigikogu kohus seda parandada. Kuid ma arvan, seda ei leia meie. Ma ütlen kuidas jagunevad need palgakõrgenduse summad. Üldisest summast on arvatud määraliste ametnikkude palgale lisaks 110 miljonit, õpetajatele 100 miljonit, ülikooli ja ülemääralistele ametnikkudele 141 miljonit, samaks otstarbeks sõjaministeeriumile 100 miljonit, piiri, laagri, navigatsiooni jne. rahadeks 8½ miljonit, Riigivanema, valitsuse liikmete ja riigikontrolöri palgad meie praeguses koosseisu seaduses ei ole üldse ülesse võetud, nende jaoks tuleb ette näha 7½ miljonit. Jääb veel järele 7 miljonit marka, see teeb välja ligemale 2%, mille võrra veel võiks palku

reguleerida. Praegune Riigikogu komisjon on tõstnud määraliste palka, mida valitsuse ettepaneku järele 110 miljonit marka on tõstetud, veel 18 miljoni marga võrra. Õeldakse küll, et see 18 miljonit marka ei lükka eelarvet ümber, kuid see mõjub paratamata teiste ametnikkude liikide peale. Teiste hulgas peaksime arvesse võtma ka õpetajate palku. Nende palkade seadus ei ole veel vastu võetud, kuid haridusminister arvab, et ettenähtud 100 miljoni margaga kuidagi läbi ei saa. Kui meie määraliste palku tõstame, siis peame seda ka ülemääralistele, õpetajatele ning sõjaväelastele tingimata tegema. Komisjon on suurendanud valitsuse ettepanekut 16½%, võrra ja kui meie vastavad järeldused teeme ka teiste ametnikkude liikide suhtes, siis ei ole siin üksi 18 miljoni margaga tegemist, vaid mitmekümne miljoniga, ja nii suuri summasid selleks otstarbeks ei leia meie kuskilt. (T. Kalbus, tõi: Härra rahaminister, Vabariigi Valitsus 2 ja ½ miljoniga ühines.) Tõesti, kui Riigikogu enamus arvab, et mõnele üksikule ametnikule liiga on tehtud ja küllalt juurde ei ole pandud, siis annab valitsus järele, aga valitsus pole mitte pretensioonis, kui Riigikogu ka omad kavatsused suurendused ära jätab.

Eriline liik oleksid kohtunikud palgad. Kui kohtunikud palgad omal ajal läbi viidi, olid kõrgemad palgaastmed võrdlemisi madalad. Et kohtunikudele võrdlemisi korralikke palku võimaldada, siis suluti kohtunikud palgaredel kokku. See puudus on ka praegustes kohtunikud palgaastmetes läbi läinud. Kui seda viga parandada tahetakse, siis seega, et palgaastmeid laiemale tõmmatakse, et just Riigikohtu ja kõrgemate kohtutegelaste palku tõstetakse. Kuid praegune kavatsus näeb ette, et kohtunikud palgaastmeid altpoolt veel rohkem kokku suruda tahetakse. Kui ette pandud palgaredel selles ulatuses aga vastu võetakse, ja kui seda hiljem peab laiendama kohtupalati ja Riigikohtu peale, siis see laiendamine ei oleks õige, kuna meie kohtunikud palgaküsimuse siiski kaugelt paremini lahendanud oleme, kui teiste riigiteenijate palgaküsimuse.

Ei saa lõppude-lõpuks tähelepanu pöörata jätta asjaolule, mis ühenduses kohtunikud palkade tõstmisega. Ringkondades, kes meie põhiseadust arvustavad ja meie tegevusele arvustavalt vastu seisavad, öeldakse tihti, et riigi tõeline valitsemine sünnib Riigikogu kuluarides Riigikogu rühmade esitajate kaudu. Sellepärast on äärmiselt võõrastav, kui teiste kõrgemate riigiametnikkude kõrval näeme Riigikogu kuluarides ümber liikuvat ja Riigikogu rühmade esitajatega rääkivat ka kohtu-

tegelasi. Ma arvan, et iga riiklikult mõtlev ametnik ei peaks seda teed tarvitama, ei peaks seda tegelikult tõestama, mis meie riikliku korra arvustajad ette heidavad. (Riigivanem J. Teemant: Veel imelikum on, et komisjoni liikmed seda teed käivad.) Seltskond on seletuse leidnud selleks, mispärast ametnikud head vastukaja kuulevad. Öeldakse, et rühma tegelased on tegelikud advokaadid, neil on vahekord kohtutegelastega hea, ja sellepärast nendega ka hea palga kõrgendamise asju ajada. Ma arvan, et praegusel korral ei tohiks meie seda lubada, et sarnastele põhjendamata juttudele ja arvamistele pinda anda, mis, ma arvan, meie riikliku korda ei kindlusta. Kõige selle pärast on valitsus sunnitud terve rea vähendus-ettepanekuid tegema ja jääma sellele seisukohale, mis ta komisjonis esitas. Valitsus teeb seda selleks, et jääda nende kulude piiridesse, mis ta on jõudnud reserveerida eelarves palgaolude parandamiseks. Ta ei tee seda selleks, et tema ettepanekud tagasi lükataks, vaid valitsus nõuab, et ta ettepanekud vastu võetaks, nii et vastavad kulud jääksid neisse piiridesse, mis eelarves ette on nähtud.

L. Raudkepp (krst): Härra rahaminister tähendas siin üht nähtust Riigikogu kuluvaarides, nimelt et Riigikogu rühmade esitajaid on nähtud tihti koos kõrgemate ametnikkudega. Võin deklareerida, et kristliku rahvaerakonna rühma liikmed ei ole kuluvaarides kunagi läbi-rääkimisi pidanud ametnikkudega palgakõrgendusest.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Koosseisude seadus on sedavõrd tähtis, et oleks võinud oodata, et rahaminister oleks esinenud mõne põhjalikuma ja selgitavama kõnega. Kuid millega härra rahaminister arvas võimalikuks käesoleval korral piirduda, olid väiksed pistekesed siia ja sinna rühma, väiksed nikitsemised ja noksatamised. Arvan et sellega toime saada ei tarvitseks veel rahaminister olla. Mis rahaminister ette heitis komisjonile, mis leidis ta tema tööst, et võimalikuks pidas arvustada, oli see, et ei ole vähendatud koosseise. Kui rahaasjanduse alamkomisjon vähendas, siis need vähendused tulid valitsuse poolt. Valitsuses peeti enne nõu, siis tulid koalitsiooni rühmade esitajad omavahel kokku ja nii viidi vähendus läbi. Pärast mindi liiale. Mispärast seda tehti? Sellepärast, et valitsus otsekohe ei julgenud ametnikkude arvu vähendada. Valitsus esitab uue vähendus-ettepaneku, sest valitsusel oli teada eelmise komisjoni kärpimisviisi. Neid kaaluti kuid lükati siiski tagasi. Pärast seda kui alam-

komisjoni peaaegu 30 eelnõu anti, tullakse siin etteheiteid tegema, et komisjon ei ole kärpinud. Nii ei tohiks oma tööd hinnata. Mispärast teie ei kärpinud?

Mis puutub juurdepanekutesse, siis sellel alal ei ole teil midagi ette heita. Sest suuremad juurdepanekud tulid koalitsiooni rühmade keskel. Nimelt kõrgematele ametnikkudele pandi juurde 2.000., oli ka ametnikke, kellele juurde pandi 5.000—6.000. Opositsioon vaidles vastu juba sellepärast, et vähematele ametnikkudele palka juurde ei pandud. Rkl. Sulg tegi ettepaneku, tehnilistel tööjõududel tõsta palka. See teeb suure osa välja sellest summast. Inseneri, tehnikuid ja maamõõtjaid on igalpool olemas. Nendele pandi palka juurde. Härra Sulg ei ole opositsioonis, aga meie pidasime võimalikuks härra Sule ettepanekut toetada, sellepärast et see sisuliselt... (Rahaminister L. Sepp: Ega ma üksi opositsioonile ei rääkinud, ma rääkisin tervele Riigikogule!) Mina ei tea, kuid Teie pöörasite sinna poole, Teie shestid läksid sinna poole. Härra Riigivanem ja teised juhtisid tähelepanu selle peale oma vahelhüüetes, nagu oleks vastaspool ainuüksi süüdi.

Kui meie härra Sule ettepaneku poolt olime, siis sellepärast, et see sisuliselt õige oli. Kui opositsioon tegi mitmes teises ametasutuses ettepaneku samadele ametnikkudele, kellel juba teises ametkonnas palku tõstetud, siin vastavalt palku tõsta, siis oli see lihtsalt ühtlustamine. Ei saa ju sellega leppida, et ühes ametkonnas sama ametniku palka tõstetakse, teisel mitte. Mis puutub alamametniku palgatõstmisse, siis oli eelarve-komisjonis nende ettepanekute tegemisel opositsioon vähemuses, ja koalitsioon lükkas ettepaneku tagasi. Meie oleksime, vähemalt mina isiklikult, tahtnud näha, et alamatele ametnikkudele oleks palku tõstetud, nende palgaolusid parandatud. Kuid kõik meie poolt selles mõttes tehtud ettepanekud lükati tagasi, välja arvatud need, kus alamatele ametnikkudele kuus 500 marka juurde pandi, mis aastas 6000 marka välja teeb. See on võrdlemisi väike summa, summa, mille pärast härra rahaministril ei maksaks nii väga pahandada. Öeldi, et komisjon oleks pidanud vigu parandama, kuid neid vigu ära ei näidatud. (Riigivanem J. Teemant: Teie olete vigu teinud, selles see viga ongi.) Teie pole püüdnud üldse nende vigade peale näidata. Spetsialistid koosseisu alal on rahaministeri teenistuses, on olemas erikomisjon. Mispärast ütlete, et see seadus, nii nagu ta esitatud, on vigadega, näidake, kus need vead on, mis parandamata jäetud. (Vahelhüüe paremalt poolt.) Mispärast härra rahaminister oma ametnikkude kaudu,

kes komisjonis istusid, neid vigu ei püüdnud kõrvaldada. Mulle tundub, et nende otsuste vastu, mis komisjon on teinud, valitsus ja rahaminister sisuliselt nii väga vaidlema ei taha hakata. On ainult rida vormilikke põhjusi, mille vastu vaieldud. Iga rahaminister peab ju sel puhul oma seisukoha võtma. Kui vigu on, siis võib neid siin veel parandada.

Juhataja **R. Penno**: Lõpusõna on aruandjal.

Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse komisjoni aruandja **J. Holberg**: Kõigepealt tahaksin öelda, kuipalju see seaduseelnõu meie riigilt raha nõuab, kui palju tema maksab. Tahaksin neile härradele rahvaesitajatele meelde tuletada, missuguste väljaminekutega see seaduseelnõu ühenduses on. Kui võtta kõigepealt 13. kuu palk, siis on see 2.301.614.100 marka. Seda summat on suurendatud 475 miljoni marga võrra, nii et see elnõu nõuaks kulusid 2.776.614.100 marka, ühes arvatud suurendused, mis komisjon tegi. Need on täpsed andmed, kuipalju see seaduseelnõu nõuab kulusid.

Nüüd aga tahaksin üksikute kõnelejate poolt avaldatud mõtete kohta mõningaid märkusi teha. Kõigepealt seadis rkl. Tonkman üles kolm küsimust: 1) miks ei ole komisjon koosseise kokku tõmبانud? Täheandan, et komisjon ei ole küllalt kompetentne seda küsimust lahendama ja 2) et see aeg või termin, mis meile Riigikogu poolt seaduseelnõu läbi vaatamiseks anti, liig lühike on olnud selleks, et võimalik oleks ühe või teise ametkonna koosseisudega nii üksikasjaliselt tutvuneda.

Mis puutub tööpäeva küsimusse, siis on päris selge, et seda koosseisude seaduse juures lahendada ei saa. Kui Riigikogu soovib, siis võib ta tööpäeva pikendamiseks anda eriseaduse. Mina leian, et oleks palju otstarbekohasem, kui valitsus selle oma määrusega või korraldusega kindlaks määraks.

Mis puutub küsimusse, miks ei ole ministeeriumide koondamine selle seaduseelnõuga läbi viidud, selle kohta tahaksin öelda, et ei saa koosseisudega ministeeriumide koondamist läbi viia, ja minu arvates ei teemingisuguseid raskusi ministeeriume koondada ka siis, kui koosseisude seadus maksmas. Koosseisude seadus ei võta võintalust, ka hiljem ministeeriume ümber muuta.

Nüüd tahaksin veel lühidalt vastata küsimustele, mis härra Johanson üles tõstis. Härra Johanson tähendas, et kõige kõrgemad palgaastmed on liiga suured ja kõige väiksemad — on liiga väikesed. See on põhimõtteline küsimus, härra Johanson, ja selle üle võime

vaielda, kas peab üldse nivelleerima tasu, mis igauks kodanik oma töö eest saab.

Üks riik on katsunud seda küsimust ühtlustada ja korraldada, et tasudes ei oleks vahet. Aga pärast selgus, et kuigi kaugele ei jõutud.

See on põhimõtteline küsimus, ja mina saan sotsialistidest aru, et nad on selle küsimuse nii võtnud, et kõik saaks nivelleeritud, ja sellepärast ei saa pahaks panna, kui härra Johanson on selle küsimuse üles tõstnud. Härra Johanson on aga ühekülgelt seda küsimust otsustanud, on esile toonud ainult kõige kõrgemad astmed, on välja noppinud raudteedirektori, kes saab lisapreemiaid, aga on ära unustanud, et ka madalamad ametnikud saavad lisapreemiaid ja isegi protsentuaalselt rohkem, kui kõrgemad ametnikud. Selle põhimõttelise küsimuse juures võime ühele või teisele seisukohale asuda. Need küsimused on lahendatud eriseadusega, ja sellepärast koosseisude seaduse juures seda arvesse võtta ei saa.

Kolmas küsimus, mille peale härra Johanson ja ka härra Eilman pahased olid, on see, et mitmed ametnikud, kes riigiteenistuses, on asetatud madalamatele kohtadele ja nimetatud vabateenijateks. Sisuliselt ei vähenda see ümberpaigutamine ametnikkude õigusi, neil jäävad samasugused õigused pensionisaamiseks ja lisatasude ning arstiabi saamise suhtes. Ainuke asi, mis nende kahjuks võib rääkida, on see, et Vabariigi Valitsus võib neid esiteks kergemini ümber paigutada, teiseks ametist kergemini lahti lasta ja kolmandaks, et ei pruugi mitmesuguste vormalsete küsimustega seotud olla, kuni Vabariigi Valitsus koosseise tahab kokku tõmmata. Meil on riigiloomise päevist alates sarnaseid ajutise iseloomuga kohti, kuhu ametisse kinnitada ei saa, et inimesele ei saaks garantii või teadmine antud, et ta on ametnikuks nimetatud. Mina tahaksin ametnikkude kohta üles seada minimaalsed nõudmised. Läänud korral tähendasin ma juba hariduse suhtes, aga siiski meil on palju niisuguseid teenistuskohi, kus seda ei ole sugugi tarvis nõuda ja kus ei olegi seda tegelikult läbi viidud. Väga suurt ja pikka vaidlust tekitas see küsimus, mis pärast meil ei ole metsavahtide ametnikud. Teiselt poolt juhiti selle peale tähelepanu, et meie peame siis suurema osa metsavahte lahti laskma, sest neil ei ole küllaldast haridust, et ametnikuks edasi jääda, sest seadus nõuab kõrgema algkooli haridust ametnikult. Ja siis ei saa ka neid tingimusi läbi viia teiste madalamate teenistusalade juures, mis meil riigiteenistuse seadus ametnikkude suhtes läbi on viinud, sest meil on ette näha ametnikke rohkem sarnastel kohtadel, kus nad tegutsevad, kui riigi-

võimu esitajad avalik-õiguslikul alusel. Sellest põhimõttest välja minnes on riigiteenijate liigitamine läbi viidud. Ma tahaksin ainult nii palju tähendada, et selle küsimuse lahendamine ei ole käesoleva seaduse ülesanne, vaid see on lahendatud juba kahe aasta eest väljaantud riigiteenistuse seadusega ning koosseisude seaduse arutamise juures seda küsimust käsitada ei ole otstarbekohane. Küll aga peab Riigikogu enamuse tähelepanu selle peale juhtima, et praeguses koosseisude seaduses on määratud hulk ametnikke määralisteks ametnikkudeks, kelle teenistukoht sugugi määraliste ametnikkude teenistuskohadele ei vasta. Varem-hiljem peab selle asja revideerimisele võtma ja need ametnikud üle viima vabapalgaliste teenistuskohadele.

Juhataja R. Penno: Asun riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Aruandja J. Holberg: Teen ettepaneku, käesoleva seaduseelnõu esimese ja teise lugemise vahel kolmepäevalist vaheaga mitte pidada.

Juhataja R. Penno: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

11. Mäeseadus Üldkomisjoni aru—**III lugemisel.** andja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 16—21.

§ 16. Uurimiste ettevõtmiseks § 15. p. 2. all nimetatud maa-aladel peab soovija esinema kaubandus-tööstusministeeriumile palvekirjaga vastava loa saamiseks. Palvekirjas tuleb tähendada:

- 1) missuguse aine otsimiseks luba tarvis;
- 2) kus kohal uurimisi ette võtta tahetakse;
- 3) kui suurel maa-alal.

Koht võib kas ligipandud kaardil, masstaabis mitte vähem kui 1:126.000 ära tähendatud olla, või jälle peab üles antama selle asupaiga ilmakaar ja kaugus vähemalt kahest hästituntud ümberkaudsest kohast.

§ 17. Uurimisload antakse välja esitatud palvekirjade järjekorras. On uurimisteks palutava koha äratähendamises kahtlus olemas, jäetakse palve tagajärjeta, või saadetakse kohale platsi kindlakstegemiseks paluja soovil mäeasjanduse ametnik, kelle aruande põhjal kaubandus-tööstusminister palve otsustab.

Ametniku kohale saatmisega ühenduses olevate kulude tasumiseks tarviliku summa maksab paluja mäeosakonnale ette ära.

Uurimisluba ei anta neile, kellele selle seaduse § 12. järgi keelatud Eesti riigis mäetööstuse-ettevõtetest osa võtta.

§ 18. Uurimine on keelatud avalikkudel platsidel ja teedel, samuti surnuaedades.

Mäeosakonnal on õigus keelata uurimist üldistes huvides ka muudel maa-aladel.

Viljapuu-aedades, õuedes ja hoonete all ning nende ümbruses 60 meetri kaugusel on uurimine lubatud ainult maavaldaja nõusolekul.

§ 19. Kui seaduslikke takistusi ei leidu, annab kaubandus-tööstusminister palujale uurimiseks loa, kus tähendatud on:

- 1) aine, mille uurimiseks luba antakse;
- 2) uurimiseks määratud maa-ala suurus ja asukoht, mis uurimisloa külge kinnitatud ja paluja kulul kolmes eksemplaris kaubandus-tööstusministri poolt määratud masstaabis valmistatud kaardil ära märgitakse;
- 3) uurimisloa vältus;
- 4) teised õigused ja kohused, mis loaaja omandab.

Uurimisloa andmise kuulutab välja mäeosakond loaaja kulul „Riigi Teatajas“.

§ 20. Vabariigi Valitsus paneb maksma kaubandus-tööstusministri ettepanekul ülemäärad uurimiseks antavate maa-alade suuruse kohta iga mineraalvara liigi kohta eraldi. Uurimisloa-ala peab võimalikult ümbritsetud olema õigete joontega, mis meridiaanide ja paralleelide sihis käivad; erandid võib teha mäeosakonna nõusolekul, kuid uurimisloa-ala pikkus ei tohi laiusest enam kui kolm korda suurem olla.

§ 21. Uurimisloa vältus, mis ei või kesta üle 18 kuu, määratakse kindlaks kaubandus-tööstusministri poolt erinimekirjaga, mis kokku seatakse arvesse võttes uuritavat ainet, maatüki suurust ja loa väljaandmise aasta aega. Kui loaaja iseäranis mõjuvaid põhjuseid uurimistöödega tähtjaks valmis ei saa, võib kaubandus-tööstusminister enne algloa lõputähtaega esitatud palve põhjal uurimiste aega pikendada, aga mitte rohkem kui algloa poole aja võrra; pikendusloa eest võetakse pool täie loa maksu.

Aruandja A. Jõeäär (loeb):

§ 22. Loasaajal on:

1) ainuõigus loas tähendatud aine uurimisi toime panna maa-alal, mille peale uurimisluba antud, selle maa vabakssaamiseni (§ 26) ja

2) eesõigus läbiuuritud maa-alal uuritava aine kasutamiseks kontsessiooni saada.

Kaubandus-tööstusministril on õigus uurimisloa väljaandmisel kontsessiooni tasu tingimusi (§ 37) ette kindlaks määrates, uurimisloa saajale kindlustada läbiuuritud maa-alal ainuõigust uuritava aine saavutamiseks ja neil tingimustel kontsessiooni anda.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Jõeärel.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 22. teise lõike lõppu juurde lisada teisel lugemisel väljajäetud lause: „välja arvatud § 31 ettenähtud erand“.

Teisel lugemisel väljajäetud § 31. oli järgmise sisuga: „Sellel, kes kindlaks teeb oma valduses oleval maa-alal või kaevanduses mõne maapõuevara olemasolu saavutamiseks jätkuval hulgal, on leidjana eesõigus kõikide pärast tema leidu esitatud sooviavalduste ees. Sellekohase sooviavaldusega peab leidja esinema kahe nädala jooksul leiupäevast arvates. Vastasel korral kaotab tema oma eesõiguse.“

See paragrahv jäeti teisel lugemisel välja võrdlemisi väikse häältearvu vahega. Ma olen kindel, et kõik Riigikogu liikmed, kellel vähegi südame peal meie põllupidajate huvid, erakondade peale vaatamata, tingimata selle paragrahvi vastuvõtmise poolt peaksid hääletama, sest siin tuleb otsekohe ilmsiks huvide kokkupõrge tööstusringkondade ja maavaldajate vahel. Et kindlaks teha, kui palju meil Riigikogus leidub neid Riigikogu liikmeid, kes tegelikult teepoolst kaitsevad meie maavaldajate kasusid, teen korra kohta ettepaneku, minu parandusettepanekut nimeliselt hääletada.

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Ma ei tahaks lugupeetud Riigikogu liikmete aega mitte kauaks köita, korrates kõiki II lugemisel ettetoodud väiteid, mispärast ei saa selle ettepaneku poolt olla. Nimelt võivad tuntavad raskused tekkida maapõuevaranduste kasutamise juures. Teisest küljest annaksime pinnavaldajale osalise õigus maapõuevaranduste kohta, mis maaseadusega riigi omaks on tunnistatud. Ma paluksin küll härra Jõeääre paranduse vastu hääletada, sest kui see parandus vastu võetakse, tuleb § 31 sisse, kuna see aga asjale soovitatav ei ole.

Juhataja **R. Penno**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Jõeärel.

A. Jõeäär (stp): Faktilise märkusena tahaksin tähendada, et analoogiline paragrahv Preisi mäeseaduses sees on. Seal ei ole see paragrahv tööstusringkondade ja maavaldajate vahel mingisuguseid arusaamatusi tekitanud ja minu arvates ei ole kartust, et ta Eestis

raskusi tekitaks. Sellel, kes leiab oma valduses oleval maa-alal mingisuguse loodusevara, kui ta selgeks teeb, et seda on jätkuval hulgal, on õigus kahe nädala jooksul sooviavaldusega esineda kontsessiooni saamiseks. (K. Päts, põl: Kui on teada, et ta seal all on, kuidas seda siis selgeks teha?) Kui teadmata on, et seal maapõuevarandused olemas, ja maa-ala omanik selle ise selgeks teeb, siis on tal sellekohane eesõigus, mis ka seaduse tekstis kindlasti väljendatud.

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Preisi mäeseaduses on see küll sees, aga, lugupeetud Riigikogu liikmed, ärge unustage, et Preisi mäeseaduse alus on teine. Seal pole regaaliala põhimõtte puhtal kujul läbi viidud ja sellepärast arusaadav. Kui tahame teisest süsteemist, mis meie omast oma aluse poolst lahkuminev, parandusi tuua, siis löövad need meie süsteemi segi.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja lõp sõna ei tarvita. Rkl. Jõeääre poolt on ette pandud, § 22. teise lõike lõppu juurde lisada teisel lugemisel väljajäetud lause: „Välja arvatud § 31. ettenähtud erand“, eeldusega, et sisse võetakse teisel lugemisel väljajäetud § 31. Hääletamise korra kohta on rkl. Jõeäär ette pannud nimeliselt hääletada. (Sekretär helistab kõrvalruumidesse.) Asun selgitamisele, kas tarvilik arv Riigikogu liikmeid toetab nimelise hääletamise nõudmist. (Hääletatakse.) Koos on 67 Riigikogu liiget. Nimelise hääletamise nõudmist toetab 18 Riigikogu liiget, see on vähem kui $\frac{1}{3}$ koosolijaist, seega langeb ära nimelise hääletamise nõudmine.

Panen hääletamisele rkl. Jõeääre ettepaneku, § 22. teise lõike lõppu juurde lisada II lugemisel väljajäetud lause „välja arvatud § 31. ettenähtud erand“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 22 komisjoni poolt ette pandud kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 22 vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 23—30.

§ 23. Uurimisloa saajal on õigus loas tähendatud pinnal maha raiuda uurimist takistavaid puid, maasse kaevata kraave, kaevusid ja käike, puurida puurauke ja ette võtta muid töid, mis uuritava aine olemasolekut ja tagavarade hulka selgitada aitavad. Maapinna rikkumise eest ja maapinnal kasvavate puude, vilja jne. hävitamise eest niisuguste tööde juu-

res peab uurija pinna omanikule või valdajale tasu maksuma käesoleva seaduse §§ 64—68 korras.

§ 24. Uurimistööde andmed kaevude, kraavide ja käikude läbilõigete ning plaanide näol esitatakse ärakirjadena uurimise aja lõpul mäeosakonnale; samuti on uurimistööde tegemise ajal mäejärelvalve teostajatel ametnikkudel kõigi nende tööde juurde vaba pääsemine.

§ 25. Uurimisloa eest maksab loasaaja enne selle kättesaamist tasu, mille suuruse määrab kindlaks iga kolme aasta peale kaubandus-tööstusminister kokkuleppel raha- ja põllu-töoministriga.

§ 26. Kui uurija enne loa lõputähtaega ei esine kirjaliku sooviga vastava kontsessiooni saamiseks ega täida § 24. nõuet, kaotab ta oma õigused läbiuuritud maa-ala kohta ja viimane loetakse vabaks uute uurimislubade nõutajatele väljaandmiseks.

C. Kontsessioonide nõutamine ja andmine.

§ 27. Sooviavaldus mäetööstuse sisseseadmise loa (kontsessiooni) saamiseks esitatakse mäeosakonnale kirjalikult kahes eksemplaris.

§ 28. Iga eelmises paragrahvis tähendatud sooviavaldus peab sisaldama järgmisi andmeid:

- 1) sooviavaldaja nimi ja elukoht;
- 2) maapõuevara nimetus, mille kasutamiseks luba soovitakse ja 3) maa-ala asukoht ja suurus.

§ 29. Sooviavaldusele lisatakse juurde kaart kolmes eksemplaris, millel ära tähendatud maa-ala asukoht, selle piirid ja orienteerimiseks tarvilikud andmed. Kaardi masstaabi määrab kaubandus-tööstusminister.

Puudub sooviavaldajal võimalus kaardi esitamiseks, määratakse selleks mäeosakonna poolt tähtaeg kuni ühe kuuni. Määratud tähtajaks kaardi mitteesitamise korral loetakse sooviavaldus maksvusetaks.

§ 30. Paragrahvide 27.—29. korras esitatud sooviavaldused tulevad läbivaatamisele üksikult, § 22. p. 2 alusel eraisikute poolt läbiuuritud maa-alade suhtes ehk ka maa-alade suhtes, mis tähendatud § 15. p. 1 all, kui teatava maa-ala peale ainult üks kontsessiooninõue on esitatud. On aga ühe maa-ala peale esitatud mitu nõuet, korraldab mäeosakond nõudjate vahel võistluse, mille tagajärjel eesõigus kontsessiooni saamiseks sellele antakse, kelle tingimised riigile kõige soodsamad.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on uue paragrahvi esitamiseks rkl. Jõeärel.

A. Jõeäär (stp): Panen ette, sisse võtta II lugemisel väljajäetud § 31 järgmise sisuga: „§ 31. Sellel, kes kindlaks teeb oma valduses

oleval maa-alal või kaevanduses mõne maapõuevara olemasolu saavutamiseks jätkuval hulgal, on leidjana eesõigus kõikide pärast tema leidu esitatud sooviavalduste ees. Sellekohase sooviavaldusega peab leidja esinema kahe nädala jooksul leiupäevast arvates. Vastasel korral kaotab tema oma eesõiguse.“

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Juba ettetoodud põhjustel vaidlen selle paragrahvi sissevõtmise vastu ja palun tema vastu hääletada, sest ta teeks olulisi takistusi põlevkivi kasutamisel.

Juhataja **R. Penno**: Rkl. Jõeärelt on ettepanek, võtta uus paragrahv: „§ 31. Sellel, kes kindlaks teeb oma valduses oleval maa-alal või kaevanduses mõne maapõuevara olemasolu saavutamiseks jätkuval hulgal, on leidjana eesõigus kõikide pärast tema leidu esitatud sooviavalduste ees. Sellekohase sooviavaldusega peab leidja esinema kahe nädala jooksul leiupäevast arvates. Vastasel korral kaotab tema oma eesõiguse.“

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Jõeäär**: Ei tarvita!

Juhataja **R. Penno**: Aruandja lõpusõna ei tarvita. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 31 ja 32.

§ 31. Kontsessiooninõudjaga kokkulepitud tingimistel, mille peajooned §§ 32.—43. ära tähendatud, annab kaubandus-tööstusminister mäetööstuse sisseseadmiseks loa (kontsessiooni), temaga riigi nimel vastavat lepingut sõlmides. Igast sõlmitud lepingust teatatakse mäetöösturi-kontsessioonäri kulul „Riigi Teatajas“.

§ 32. Ühele mäetöösturile võib anda mäetööstuse sisseseadmiseks kontsessiooni kuni 2.000 hektaarise pinnalatuseni. Üksikutel juhtumistel on Vabariigi Valitsusel õigus sellest ülemmäärast suuremaid kontsessioone anda, kui mõjuvad põhjused seda nõuavad.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 33. Kontsessioonileping mäetöösturiga sõlmitakse, kas piiratud või piiramata aja peale; viimasel juhtumisel kuni kontsessioneeritud mineraalvara täieliku väljakaevamiseni kontsessiooni maa-alal.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Jõeärel.

A. Jõeäär (stp): Kordan oma II luge-misel tehtud ettepanekut, võtta § 33 järgmiselt: „Lepingu kestvuse aeg ei või pikem olla kui 50 aastat. Selles piiris kontsessiooni kestvuse aja lähem äramääramine igal üksikul juhtumisel sünnib, silmas pidades kasutatavat ainet ja tema hulka ning ettevõtja poolt ettevõttesse mahutatava kapitali suurust.

Kontsessioonääril on eesõigus teiste kontsessiooni tahtjate ees peale kontsessiooni aja lõppu sellesama kontsessiooni ala või tema üksikute jagude peale uut lepingut uueks kontsessiooni ajaks sõlmida neilsamadel tingimistel, mis teiste kontsessiooni tahtjate poolt pakutud.“

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Austatud Riigikogu liikmed! Ka selle paranduse vastu pean ma vaidlema sel lihtsal põhjusel, et ka teistes maades on kontsessiooni piiratud kasutamise aeg ära muudetud. Kui kontsessioon antakse piiratud aja peale, siis tekib maapõuevarade kasutamisel röövmajapidamine, kasutades ära ainult paremaid kihte. See oleks aga kahjulik. Peale selle pean ma tähendama, et meie oleme suuremate kontsessioonide eeltööde juures näinud, et ettevõtjad 50-aastase tähtajaga ei taha leppida. Õliajamine meie õlikivist on alles katsete ajajärgus. Otsitakse alles kõige kohasemat retorti. Sarnases olukorras võib asi nii kujuneda, et 50 aasta pärast ettevõtte oma võimise tipul on ja nüüd peab ettevõtte tegevuse lõpetama. Ja tõesti oleks raske suuri kapitale õlikivi alale mahutada, tõsiselt töötada teades, et kontsessioon ainult piiratud aja peale antud, sellepärast panen mina ette, rkl. Jõeääre parandus tagasi lükata.

Juhataja **R. Penno**: Rkl. Jõeäärelt on järgmine ettepanek: „Panen ette, § 33 vastu võtta järgmiselt: „Lepingu kestvuse aeg ei või pikem olla kui 50 aastat. Selles piiris kontsessiooni kestvuse aja lähem äramääramine igal üksikul juhtumisel sünnib, silmas pidades kasutatavat ainet ja tema hulka ning ettevõtja poolt ettevõttesse mahutatava kapitali suurust.

Kontsessioonääril on eesõigus teiste kontsessiooni tahtjate ees peale kontsessiooni aja lõppu sellesama kontsessiooni ala või tema üksikute jagude peale uut lepingut uueks kontsessiooni ajaks sõlmida neil samadel tingimistel, mis teiste kontsessiooni tahtjate poolt pakutud.“

Aruandja lõpusõna ei tarvita. Panen rkl. Jõeääre ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtava enamusega tagasi lükatud. Panen § 33 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 33 vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 34—37.

§ 34. Lepingule lisatakse juurde plaan, mis kaubandus-tööstusministri poolt määratud ja „Riigi Teatajas“ kuulutatud masstaabis mäetöösturi poolt kolmes eksemplaris valmistatud ja millel mäetöösturile maapõuevarade kasutamiseks lubatud maa-ala pinna täielik iseloomustamine ja üksikute pinnasade omanikud ja valdajad on tähendatud.

Ei ole võimalik lepingu allakirjutamise ajaks sarnast plaani valmistada, lisatakse lepingule juurde § 29. tähendatud kaart ja määratakse lepingus kindlaks tähtaeg, milleks mäetööstur plaani mäeosakonnale kinnitamiseks peab esitama. Tähtaeg määratakse arvesse võttes aasta-aega, maatüki suurust ja eeluurimiste raskust, kuid ei tobi ulatada üle aasta, arvates lepingu allakirjutamise päevast.

§ 35. Mäetööstur on kohustatud hiljemalt 3 aasta jooksul, kuid igal tingimisel vähemalt kuu aega enne tööde algust mäeosakonnale kinnitamiseks esitama;

1) ehituste, kaevanduste ja muude mäetööde kavatsetavate asukohtade plaanid ühes tarvilikkude seletustega;

2) tööstusasutuste ja ehituste plaanid ja läbilõiked kaubandus-tööstusministri poolt väljaantavas instruksioonis määratud masstaabis.

Tööstuse laiendamise kavatsuse või enne-malt kinnitatud kavade muutmise tarviduse korral tulevad uued kavad ja muutused samas korras kinnitamiseks esitada.

§ 36. Lepingus määratakse kindlaks aastane väljakaevatavate või ümbertöötatavate saaduste alammäär, mille kindlakstegemine oleneb lademetete suurusest, lepingu kestvuse ajast ja kasutatava aine liigist.

§ 37. Lepingus peab olema ära tähendatud, mille pealt, kui palju ja missugustel tähtaegadel riik mäetöösturilt tasu saab riigi omanduse (maapõuevara) kasutamise õiguse eest. Nii-sugune tasumaks ei vabasta töösturit teistest avalikkudest maksudest, mis eratöösturid üldse maksma peavad. Lepingus võib maksuviivituse aeg lubatud olla, kusjuures ettevõtja võlgneva maksusumma pealt kaks protsenti kuus viivitusraha maksab; on ka see lõpulik maksutähtaeg mööda lastud, võtab mäeosakond võlgneva summa ühes viivitusrahaga tagatisest maha.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 38. Maksukohustuste täitmise kindlustuseks riigi vastu võetakse mäetöösturilt kaubandus-tööstusministeeriumi poolt määratud

kontsessioonipinnale võrdne tagatis. Kui mäetööstur tarvilikud tööd on sisse seadnud ja aastase saavutuse alammäära kätte saanud, võidakse temale tagatis tagasi anda.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Jõeääril.

A. Jõeäär (stp): Kordan II lugemisel tehtud ettepanekut, § 38. välja jätta lause: „Kui mäetööstur tarvilikud tööd on sisse seadnud ja aastase saavutus-alammäära kätte saanud, antakse temale tagatis tagasi.“ Sarnasel korral ei oleks mingit mõtet tagatist sisse võtta, vaid ainult siis, kui tööd on sisse seatud, on tagatis tarvilik, et riigimaksud kindlustatud oleksid.

Kaubandus-tööstusminister **K. Korneel**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ka selle rkl. Jõeääre paranduse vastu pean vaidlema järgmistel põhjustel. Kui mäetööstur lepingus ettenähtud täitmise normini välja on jõudnud, siis on ta sedavõrd suure kapitali sinna sisse investeerinud, et tagatis kaotab igasuguse mõtte, sest riigi huvid on siis niikuinii kindlustatud. Meie näeme, et ka mõnel teisel alal riik tagatist ei nõua. Praegusel kohal ei ole see nõudmine igatahes õigustatud. Parem on see osa kapitali vabaks lasta, mis aitaks ka meie majanduselu edendada.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja lõpusõna ei tarvita. Asun rkl. Jõeääre ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun § 38. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 38. vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 39 ja 40.

§ 39. Ühe lepingu põhjal antakse mäetöösturile ainult ühe maapõuevara liigi peale kasutamise luba. Leidub aga temale niisuguse lepingu põhjal antud maatükil ka teisi maapõuevarasid, võib kaubandus-tööstusminister nende kasutamise erilepingute põhjal kellele tahes lubada; kuid sel korral, kui esimene loa saaja ka nende uute maapõuevarade kasutamiseks soovi avaldab ja tema poolt ettepanedav tingimused lepingu tegemiseks nende kasutamise otstarbel teiste kasutada-soovijate omadega ühesugused; on esimese loa saajal eesõigus ka nende maapõuevarade kasutamiseks luba saada.

Pärastisele kontsessioonäärile tehakse tingimuseks, et tema tööd ei halvendaks ega takistaks alγκontsessioonääri töid.

Mäetööstur võib temale mäetööstuseks lubatud maa-ala piirides oma ettevõtte tarvis tasuta kasutada neid mineraale, mis käesoleva seaduse § 1. nimetatud ei ole, mida ta aga tehniliselt sunnitud on ühes temale kasutamiseks lubatud ainega välja kaevama.

§ 40. Juhtumustel, kui § 39. alusel ühel ja samal maa-alal mitmesuguste maapõuevarade saavutamise õigus antud mitmele mäetöösturile, on igalühel neist õigus oma maapõuevara liigi saavutamisel ka teistele mäetöösturitele kuuluvaid maapõuevarasid välja võtta, kui neid mäeosakonna otsuse järele võimatu lahutada.

Sarnased teisele mäetöösturile kuuluvad maapõuevarad tulevad viimasele nõudmise korral välja anda nende saavutamise kulude äratasumisel.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 41. Peale kontsessiooni tähtaja lõppu või kontsessiooniks antud mineraalvara lademetel lõpuliku väljakaevamise peab mäetööstur kuue kuu jooksul kõik schachtid ja muud mäetöö õõnsused, mis ümberkaudsusele hädaohtu sisaldavad, kindla kaitsega varustama. Selle sama aja jooksul on temal õigus kõike oma varandust: hooneid, sisseseeideid ja muud liikuvat ja liikumata inventari kontsessiooni platsilt eemaldada. Kõik varandus, mis peale nimetatud 6 kuu möödanemist kontsessiooniplatsile jääb ja mille eemaldamist riigivalitsus ei nõua, läheb tasuta riigile üle.

Kavatsetava tööde lõpetamise üle peab mäetööstur mäeosakonnale üks aasta enne lõpetamistööde algust teatama.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Jõeääril.

A. Jõeäär (stp): Panen ette, § 41. vastu võtta järgmiselt: „Pärast lepingu lõpptäht- aega, samuti kontsessiooni tühistamisel, langevad kõik kontsessiooniks antud maa-aladel leiduvad ettevõtja varandused, mis mäetööstuse ettevõttega seotud, tasuta riigi omaks, ilma et riik ettevõtja võlgu, kohustusi või lepinguid oma peale võtaks.“ Põhjendused olen II lugemisel ette kandnud.

Kaubandus-tööstusminister **K. Korneel**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. Jõeääre parandus ei tohiks vastuvõetav olla ja seda järgmistel põhjustel: tema sisaldab eneses varanduste konfiskeerimise põhimõtte, ja sarnase põhimõtte vastuvõtmine heidutaks väljamaalased hoopis ära, nii et sellega ei saa kuidagi päri olla. Ka sisuliselt ei saaks meie

sellega midagi kätte. Kuna meie juba vastu võtsime paragrahvi, et kontsessioon antakse kuni maapõuevarade lõpuliku kasutamiseni, siis on see parandus igasuguse mõtte kaotanud. Kui ettevõtja teab, et tema varandus ükskord riigi omaks langeb, siis võite ette kujutada, missuguses seisukorras see varandus on. See on igavene logu, ja teie peate veel juurde maksta selleks, et seda ära koristada. Teie võite ju küll mitmesugused abinõud tarvitusele võtta, et ettevõtjat sundida neid varandusi korras hoidma, kuid ka sunniabinõudega ei saa siin midagi kätte, küll sünnitaks aga paksu verd ja pahandusi. Seda arvesse võttes palun selle ettepaneku tagasi lükata.

Juhataja **R. Penno**: Asun rkl. Jõeääre ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun § 41. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 41. vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 42 — 46.

§ 42. Lepingusse võib üles võtta tingimus, et riik ettevõtte enne lepingu lõputähtaega välja osta võib tasu eest, mille kindlaksmääramise viis lepingus tuleb tähendada.

§ 43. Lepingute järele omandatud õigusi ja kohuseid võib mäetööstur teistele isikutele, ühisustele või asutustele kas osaliselt või tervelt üle anda ainult kaubandus-tööstusministri loaga.

§ 44. Maapõuevarade saavutamine on keelatud suvitus- ja ravitsuskohdades, avalikkudel platsidel ja teedel, samuti surnuaedades. Vabariigi Valitsusel on õigus üldistes huvides keelata saavutamist ka muil maa-aladel.

D. Piiride kindlaksmääramine.

§ 45. Mäetöösturil on õigus nõuda temale lepingu järele kasutada antud maa-ala ametlikku mõõtmist ja piirimärkidega äratähen-damist.

Sedasama võivad nõuda ka naabruses olevad mäetöösturid.

Mõõtmist ja piirimärkide ülesseadmist toimetab riiklik marksheider soovija kulul.

§ 46. Mõõtmise ja piirimärkide asetamise juurde kutsutakse peale soovivaalidaja ja naabruses asuvate maa-alade kontsessioonääride ka isikud, kelle valduses olevale maapinnale piirimärgid tulevad asetada.

Maavalidajale sünnitatud kahju on kohustatud tasuma mäetööstur, kelle soovil piirimärkide asetamine ette võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

E. Kontsessioonide tühistamine.

§ 47. Kaubandus-tööstusministril on õigus nõuda kohtu teel kontsessiooni lepingu tühistamist, kui mäetööstur:

1) ei esita määratud tähtajaks § 34. nõutud plaani ehk § 39. ettenähtud töökaava;

2) ei täida lepingu tingimusi aastase väljakaevatavate saaduste alammäära kohta (§ 36.);

3) ei suurenda § 37. ettenähtud mahaarvamiste korral tagatissummat (§ 38.) ettenähtud määrani ühe kuu jooksul, arvates mäeosakonna nõudmise kättesaamise päevast;

4) ilma kaubandus-tööstusministri loata (§ 43.) mäetööstuse-ettevõtte kellegile teisele üle annab.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Jõeäärel.

A. Jõeäär (stp): Panen ette § 47. täiendada järgmiselt: „5) Tööd seisma jätab ja neid ei jätkata mäeosakonna nõudmise peale vaatamata.“ Minu arvates on see punkt kõige olulisema tähtsusega, võrreldes eelmiste punktidega. Kui mäeosakond nõuab, et tööd peab jätkama, ja tööstur seda ei tee, siis mingisuguseid abinõusid peab valitsus ometi tarvitama kontsessioonääri vastu. Minu arvates peaks tal võimalus olema kontsessiooni tühistada kohtuteel.

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Rkl. härra Jõeääre parandus on liigne. Kui teie võtate punkt 2., siis on teatud kindlustus antud, et kontsessiooni võib tühistada siis, kui ettevõtja teatud normi aastas välja kaevata ei suuda, olgugi et ta lepingu järgi seda kohustatud oli täitma. Ta peab siis oma töö seisma jätkama. Mis õigusega aga hakkame meie temale selles osas veel erilisi raskusi sünnitama? Kui rkl. Jõeääre parandus vastu võetaks, siis satume meie vastollu selle poliitikaga, millest meie kontsessioonide andmisel senni kinni oleme pidanud. Meie ei saa ometi kunstlikult surveabinõudega hoida tööstusettevõttes elu sees, kui ettevõtja ettevõtte mittetasuvuse korral tööd tahab seisma panna. Sellest on küll, kui ta oma normi on välja töötanud. Veel erilisi surveabinõusid tarvitama hakata, — see ei ole õige.

Juhataja **R. Penno**: Asun rkl. Jõeääre ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun § 47. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 47. vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 48 — 56.

§ 48. Pärast asja lõpulikku otsustamist kuulutatakse kontsessiooni tühistamisest „Riigi Teatajas“ ja kui töösturi poolt sisse makstud § 53. põhjal tagatis, teatatakse maavaldajatele kirjalikult, et nad võivad esitada oma nõudmised mäeosakonnale kuue kuu jooksul, arvates teate kättesaamise päevast. Ei ilmu tähendatud aja jooksul nõudjaid, maksetakse mäetöösturile välja tema poolt § 53. korras sisse makstud tagatis. Juhtumisel, kui maavaldaja ja mäetöösturi vahel kahjutasu maksmise asjus kokkulepet ei sünni, otsustab vaidluse nende vahel kohus harilikus korras. Kuni lõpuliiku otsustamiseni peetakse tagatisest kinni vaidluse all olev summa, kuna ülejäädav osa mäetöösturile välja maksetakse.

§ 49. Maksukohustuste täitmise kindlustuseks riigi vastu, sissemakstud tagatisest (§ 38.) peetakse kinni kõik riigi nõudmised ja kahjud, kui riik neid mäetöösturi tegevuse läbi kandnud.

§ 50. Kui kontsessioonileping lõpeb enne kontsessioneeritud mineraali täielikku välja-kaevamist, siis on mäetöösturil õigus kuue kuu jooksul kontsessiooni piiridest ära vedada või müüa ehitused ühes nende tehniliste ja majapidamise sisseseadetega, kaevanduse masinad, tööriistad ja muu vallasvara; kuid selle juures peab ta terveks jätma ja riigi omanduseks üle andma kõik schachtide redelid, toetused (rakked) jne. ja maa-alused raudteed, samuti ka schachtide avashooned.

Ei jätku aga eelmises (49) paragrahvis nimetatud nõudmiste ja kahjude katteks töösturi poolt esitatud tagatist, võib kaubandus- ja tööstusminister tarviliku osa töösturi varanduse väljavedu ja müüki keelda, misjuures riigil on pandiõigus keelu alla pandud varanduse suhtes.

Kõik mäetöösturi varandus, mis peale nimetatud kuuekuulise tähtaja möödumist platsile jääb, läheb tasuta riigi omanduseks, kusjuures riik ei võta enese peale töösturi võlgu, kohustusi ega vastutust lepingute järgi.

IV.

Õiguslikud vahekorrad mäetöösturite ja maaomanikkude vahel.

A. Maapinna loovutamine.

§ 51. Kui mäetööstuse-ettevõtetele ja nimelt kaevanduste asutamiseks, prüghunnikuteks ja ladudeks, teedeks, raudteedeks, kaanaliteks, masinate ülesseadmiseks, veeäralaskmiseks, torustikkude ehituseks, tiikideks, abi-

hooneteks, pealmaa hoonete ja sisseseadete ehitamiseks ja muudeks tööstusotstarveteks maa-ala tarvilik on, peab maavaldaja, olgu see omanik või kasutusõiguslane, maa-ala mäetöösturile loovutama.

§ 52. Maa-ala loovutamist mäetöösturile võivad ainult kaaluvad üldhuvid takistada.

Maavaldajat ei või sundida elumajade, majapidamise või vabriku hoonete all olevaid ja hoonete juurde kuuluvaid ja õuemaidsid loovutama.

§ 53. Mäetööstur on kohustatud maavaldajale iga-aastast täielikku kahjutasu loovutatud maa-ala kasutamise eest ette ära maksma ja maa-ala peale tarvitamisaja lõppu tagasi andma. Kui maa-ala tarvitusel selle väärtus väheneb, peab mäetööstur maa-ala tagasiandmisel kahjutasu maksma vähenenud väärtuse suuruses. Selle kohustuse täitmise kindlustuseks võib maavaldaja juba maa-ala loovutamisel mäetöösturile viimaselt vastava tagatise summa mäeosakonna deposiiti sissemaksmist nõuda. Soovikorral on maavaldajal maa-ala väärtuse vähenemisel õigus rahalise kahjutasu asemel nõuda, et mäetööstur krundi omandaks.

§ 54. Kui juba ette kindel, või hiljem selgub, et maa-ala kasutamine üle kolme aasta kestab, võib maaomanik nõuda, et mäetööstur krundi omandaks.

§ 55. Kui krunt osalise loovutamise läbi nii tükeldatakse, et ka ülejäänud osasid enam otstarbekohaselt kasutada ei saa, peab mäetööstur maavaldaja nõudmise peale ka loovutamata osade eest iga aasta kahjutasu maksma (§ 53).

Samal alusel võib niisuguse maa-ala omanik nõuda, et mäetööstur terve krundi omandaks.

§ 56. Maa-ala sunduslikul loovutamisel või omandamisel mäetöösturile ei võeta kahjutasu maksmisel arvesse väärtuse juurdekasvu, mis mäetööstuse-ettevõttest tingitud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 57. Mäetööstuse alla ostuteel ülevõetud kruntide ja nende osade kohta on endisel omanikul või tema pärijail ostueesõigus sel korral, kui maa-ala mäetööstuse otstarbeks enam tarvilik ei ole.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Jõeääril.

A. Jõeäär (stp): Teen ettepaneku, § 57. pärast sõna „ostueesõigus“ juurde lisada „samuti tagasiostuõigus“. Tähenab et kohaomanikul on õigus, kui tööstusel seda maad enam tarvis ei ole, maad tagasi osta, ja ma

tahaksin näha, mis põllumeestel ja asunikudel selle vastu võiks olla, et omanikkudele maa tagasiostmist võimaldada.

Kaubandus-tööstusminister K. Kornel: See õigus heideti seadusest välja ja selleks on ka põhjus olemas. Kujutage endale ette, et kontsessioon antakse määramata aja peale. Oletame, et kontsessionäär lõpetab töö 75 aasta pärast. Selle maapinna väärtus on nüüd kahtlemata kõrgem kui 75 aasta eest. Ja seda maad tahetakse omaaegsele omanikule endise hinna eest tagasi anda. Teie kutsute sellega haiglase õhkkonna välja, ja see õhkkond on põhjuseks, mis pärast see õigus ka omal ajal välja heideti Preisi mäeseadusest. Ma saaksin aru, kui rkl. Jõeäär oleks väärtuste juurdekasvumaksu eelnõu esitanud, aga et teiste kulul rikastamiseks võimalusi tahetakse anda, sellest ma aru ei saa. Sellepärast ma arvan, see parandus-ettepanek on meile täiesti vastuvõtmatu, ja ma palun selle paranduse poolt mitte hääletada. Vastasel korral oleme sunnitud mõne aja pärast käesolevat paragrahvi muutma, nii nagu seda Preisi mäeseadusega tehti.

Juhataja R. Penno: Rkl. Jõeäärelt on ettepanek, § 57. pärast sõna „ostueesõigus“ juurde lisada „Samuti tagasiostuõigus“. (Hääletatakse. *V a h e l h ü ü e:* Hääled ära lugeda!) On palutud hääled ära lugeda. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 15 häält, vastu — 22, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 57. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 57. vastu võetud.

Aruandja A. Jõeäär kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 58—63.

§ 58. Kui pooled §§ 51. — 55. ettenähtud juhtumistel kokkuleppele ei jõua, otsustab mäeosakond küsimuse, kas ja kui suur maa-ala loovutada või mäetöösturi poolt ära osta tuleb. Tasutingimused loovutatava või ostetava maa eest määrab kindlaks komisjon, mille esimeheks mäeosakonna esitaja ja liikmeteks: põllutöoministeeriumi esitaja, vastava maavalitsuse esitaja, kohalik maksuinspektor ja kohalik vallavanem, viimase asemel linna või alevi piirides nende omavalitsuste esitaja.

Komisjon on otsusevõimeline kui esimees ja 2 liiget koos. Kui mõnes küsimuses hääled pooleks langevad, otsustab selle küsimuse kaubandus-tööstusminister.

§ 59. Enne otsuse tegemist kuulatakse ära mõlemate poolte arvamisid ja vaadatakse järele

koha peal olud mäeosakonna kui ka kohaliku maavalitsuse esitaja poolt. Samad esitajad selgitavad tõeliku kahjutasu suuruse maa-ala arjutise tarvitamise või tema omandamise korral ja määravad kindlaks § 53. nimetatud tagatise summa juhtumisel, kui pooled kokku ei lepi. Tähen datud toimingute juurde kutsutakse asjatundjad.

Kummalgi poolel on õigus omalt poolt asjatundjat määrata. Kui pooled seda teinud ei ole mäeosakonna ja maavalitsuse esitajate poolt ülesseatud tähtajani, nimetavad viimased asjatundjaid.

Igal juhtumisel võivad esitajad kolmanda asjatundja omalt poolt juurde kutsuda.

§ 60. Sunduslikul teel maa-ala loovutamise või omandamise otsuses tuleb täpselt tähendada maa-ala, samuti maavaldajale maksetav kahjutasu, tarbekorral ka tagatissumma suurus ja muud loovutamise või omandamise tingimused.

§ 61. Paragrahv 59. ettenähtud mäeosakonna otsuse peale võivad pooled üldisel alusel (§ 89) kaubandus-tööstusministrile edasi kaevata.

§ 62. Asjaosalised, kes § 58. ettenähtud komisjoni otsusega rahul ei ole, võivad esineda kuue kuu jooksul harilikus kohtu korras nõudmisega otsuse muutmiseks. Asja kohtu kätte andmine ei või maa-ala valdamisele võtmist mäetöösturi poolt takistada tingimusel, kui määratud kahjutasu välja on makstud või kohtulikult deponeeritud.

§ 63. Paragrahvides 59.—61. nimetatud toimingutest tekkivad kulud kannab mäetööstur, kelle huvides võõrandamine sünnib, edasikaebuse läbivaatamisest tekkivad kulud aga — kaotaja pool.

Juhataja R. Penno: Koosolek on kestnud enam kui 2 tundi, kuulutan veerand-tunnilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 12.15 min.

Pärast vaheaega jätkub koosolek kell 12.35. min.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Juhataja R. Penno: Riigikogu jätkab tööd.

Aruandja A. Jõeäär kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 64.—72.

B. Kahjutasumise kord ja riigimaade üleandmise tingimused.

§ 64. Mäetööstur on kohustatud maapinna rikkumise ja kõigi teiste kahjude eest, mis maa-alal või tema juurde kuuluvatele varandustele maa-aluste või lahtiste mäetööde läbi juhtuvad, kahjusaajale täielikku kahjutasu maksma vaatamata, kas mäetöid on tehtud otsekohe kahjusaanud maa-alal või selle naabruses ja kas mäetööstur kahjusaamises süüdi oli ning kas kahju ette näha võis või mitte.

§ 65. Kui kahju kahe või enam mäetööstuse ettevõtte läbi sündinud, on nende ettevõtete valdajad kohustatud kaasvõlglastena kahjutasu maksma. Kahju eest vastutavad kahjutegijate ettevõtete valdajad ühevõrra; kuid neil ei ole üksteise vastu keelatud teistsugust kahjutasu proportsiooni tõendada ja nõuda.

See kord on ka siis maksev, kui käesoleva seaduse jõusse astumisel kahju juba sündinud oli, kuid kahjutasu nõudmist veel polnud esitatud.

§ 66. Kui maavaldaja mäetööstuse otstarbeks lubatud maa-alal soovib ette võtta ehitusi, peab ta sellest teatama mäetöösturile. Viimasel on õigus teadustada ühe kuu jooksul, teate kättesaamise päevast arvates, et tema tähenatud maa-ala mäetööstuse tarvidusteks vajab, mille tõenduseks mäetööstuse inspektori tunnistus tarvilik. Niisugusel korral peab mäetööstur maavaldaja nõudmisel selle maa-ala omandama või rentima. Kui maavaldaja ette võtab ehitusi ilma mäetöösturile teatamata, kaotab ta tasunõude õiguse, kui ehitused hiljem mäetööde arenemisel lõhutakse või rikutakse.

§ 67. Mäetööstur ei ole kohustatud kandma kahjusid, mis mäetööstuse läbi sünnivad ehitustele, mis ette võeti ajal, kus nende mäetööde poolt ähvardav hädaoht maavaldajale ilmne oli.

§ 68. Paragrahvides 64. ja 65. ettenähtud kahjutasu nõudmised loetakse iganenuks, kui nad ei ole kohtule esitatud ühe aasta jooksul, arvates kahjusünnitaja teadasaamise päevast.

§ 69. Riigi maa-alad, mis ettevõtjale mäetööde, ehituste või muuks töödega ühenduses olevateks otstarveteks § 36-s nimetatud kinnituse korras lubatakse, antakse üle mäetöösturile ja jäävad mäeosakonna valitseda kuni nad mäetööstusele tarvilikud. Üleandmine sünnib põllutöoministeriumi poolt, kohe peale sellekohase kinnitatud plaani kättesaamist kaubandus-tööstusministeeriumilt.

§ 70. Riigimaadel maksab mäetööstur igalt tarvitamisele võetud hektaarilt maksu, mis võrdub kolme viimase aasta sissetulekule hektaarilt enne mäetööstuse alla võtmist. Juhtu-

misel, kui mäetöösturile tarvitada antakse varem väljarenditud maapind, maksab ta renti võrreldlikult temale tarvitada antud osale, kuna rentniku rendisumma vastavalt vähendatakse. Mäetöösturi rendimaksuosa suurus määratakse kindlaks kokkuleppel rentnikuga. Kokkuleppe mittesaavutamisel otsustab asja, rendiobjekti tulutoovust arvesse võttes, kohalik riigimaadeülem, viimase otsus võib tulla muutmisele kohtuliku nõudmise korras, kusjuures kohtulik kaebus peab esitatama 6 kuu jooksul peale riigimaadeülema otsuse teadaandmise.

Ettevõtja maksab oma rendimaksu osa pooleaasta viisi ette: 2. jaanuariks ja 1. juuliks. Jääb maks tähtajaks tasumata, nõutakse see sisse vastuvaidlemata nõuete korras.

C. Mäetööstuse vahekord avalikkude teede ja muude ühendusvahenditega.

§ 71. Mäetöösturil ei ole õigust takistusi teha üldiseks tarvitamiseks määratud maanteed, raudteede ja muude ühendusvahendite, samuti elektri-, telegrahvi- ja telefoniliinide ehitamiseks üle temale lepingu järele kasutamiseks antud maa-ala. Mäetöid on tema kohustatud korraldama nii, et need eelpoolnimetatud sisseseadetele hädaohtlikuks ei saaks.

Sihiajamisel tuleb ära kuulata mäetöösturi arvamine selle üle, kuidas ühendust võimalikult väiksema kahjuga korraldada.

V. Mäetööde tegemise kord.

§ 72. Kavatssetavate tööde algamisest, tööde seismajätmisest, jätkamisest, samuti igast õnnetujuhtumisest mäekaevandustes, tehastes ja üldse kõigis mäetööstusega ühenduses olevates tööstusasutustes on mäetööstur kohustatud mäetööstuse inspektorile õigel ajal teatama.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Jõeäärel.

A. Jõeäär (stp): Teen ettepaneku, sisse võtta § 73, mis II lugemisel variandina esitatud ja välja jäetud, mille sisu järgmine: „Mäetööstur on kohustatud töid jätkama, kui Vabariigi Valitsus kaubandus-tööstusministri ettepanekul tunnustab nende seismajätmise või lõpetamise üldistes hüvides lubamatuks.“

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina vaidlen selle paranduse vastu. Pole mingisugust põhjust siin seda põhimõtet sisse viia, mis § 48. arutamisel tagasi lükati. Olen neilsamadel põhjustel, mida varemalt ette tõi, ka siin selle paranduse vastu.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja lõpu sõna ei tarvita. Panen rkl. Jõeääre ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on see ettepanek tagasi lükatud.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 73. — 90.

§ 73. Mäetööstur on kohustatud:

1) kõik tööstuse hooned, kaevandused ja muud sisseseaded ehitama ja korras pidama ning töid juhatama nõnda, et need tööliste elule ega tervisele hädaohalikud ei oieks;

2) abiandmiseks õnnetujuhtumistel tagavaras hoidma kõik tarvilikud sisseseaded, vahendid ja materjalid.

Lähemad määrused ettevaatuse vahendite kohta annab kaubandus-tööstusminister kokkuleppel töö-hoolekandeministriga.

§ 74. Mäetööstur on kohustatud kaevandustöid sisse seadma ja juhtima nõnda, et need sellesama või naabruses leiduva kasutatava aine lademete edaspidist kasutamist ei raskenda.

§ 75. Mäetööstur on kohustatud tegema kaevandustöid tööplaani järgi, mille kinnitab mäetööstuse inspektor, kes selle järele valvab, et plaan vastaks seaduse nõuetele. Esitatud plaan loetakse kinnitatuks, kui kahe nädala jooksul, plaani kättesaamise päevast arvates, ei järgne protesti mäetööstuse inspektorilt. Leiab mäetööstuse inspektor tarvilikuks esitatud plaanis ette võtta muudatusi, peab ta sama tähtaja jooksul mäetöösturile sellest teatama. Ei jõuta mäetöösturi ja mäetööstuse inspektori vahel kokkuleppele, otsustab küsimuse lõpulikult mäeosakond. Muudatused kinnitatakse plaanis sünnivad samas korras. On mäetööstur ettenägemata põhjustel sunnitud kinnitatud plaanist kõrvale kalduma, peab ta sellest mäetööstuse inspektorile kolme päeva jooksul teatama.

§ 76. Mäetööde eest vastutavate isikute määramisest ja vahetamisest on mäetööstur kohustatud kirjalikult teatama mäetööstuse inspektorile.

§ 77. Mäetööstur on kohustatud takistamata tööde juurde laskma ametnikke, kelle ülesandeks on tööde üle valvamine, neile tööde ülevaatamisel abiks olema ja nende seaduslikud nõudmised täitma. Sõidab järelevalve ametnik mäetöösturi nõudel kohale, tasub viimane ametniku sõidu- ja päevarahad riiklikude normide järgi.

§ 78. Mäetööde eest vastutavatel isikutel peavad olema tarvilikud teadmised nende tööde

tehnikas, samuti nende tööde kohta käivate seaduste ja sundmääruste tundmises ja nad peavad olema Eesti vabariigi kodanikud. Ei vasta mäetöösturi poolt valitud vastutav isik neile nõuetele, on mäeosakonnal õigus nõuda, et seesugune isik eemaldataks ja asemele seataks kohane isik mäeosakonna poolt määratud tähtaja jooksul.

Ligem otsustamine hariduskraadi üle, mis annab õiguse vastutust mäetööde eest oma peale võtta ja selle hariduskraadi omandamise viisi üle on Vabariigi Valitsusel.

Kaubandus-tööstusministril on õigus käesolevas paragrahvis nimetatud Eesti vabariigi kodakondsuse nõudest erandid teha kas kontsessiooni lepingus või iga vastutava isiku kohta eraldi.

§ 79. Mäetööstur on kohustatud pidama vastavalt maapealsete ja maa-aluste kaevandustööde käigule, alati täiendatava õige plaani ja juhtima maa-aluseid kaevandustöid nõnda, et need hädaohlikuks ei saaks maapinnal olevatele hoonetele või muule varandusele, kui ka raudteedele ja teistele sõiduteedele ning üldiskasulikkudele veekogudele ja veekalkulatele.

§ 80. Kui mõnes mäekaevanduses tööd eriti hädaohlikud suure veehulga gaaside kogumise või muude põhjuste tagajärjel, võib mäeosakond niisuguse kaevanduse hädaohlikuks tunnustada ning nõuda, et seal tööde eest vastutavaks isikuks oleks mäeinsener.

§ 81. Lõhkeainete hoidmine ja tarvitamine mäetööstuses sünnib mäeosakonna loal ja valve all. Sellekohased sundmäärused annab kaubandus-tööstusminister kokkuleppel sise-, sõja- ja töö-hoolekandeministriga. Sundmäärused avaldatakse „Riigi Teatajas.“

§ 82. Mäetööstur on kohustatud mäeosakonna poolt pitsoriga varustatud nõorraamatud nõutama, korralikult pidama ja tööstuse järele valvajatele ametnikkudele ette näitama. Nõorraamatute vormi ja nende pidamismäärused kinnitab kaubandus-tööstusminister.

§ 83. Mäetööstur on kohustatud esitama mäeosakonnale selleks määratud tähtaegadel kaubandus-tööstusministri poolt kinnitatud vormi järgi nõutavad statistilised andmed.

§ 84. Töökaitse järelevalve suhtes alluvad mäetööstuslikud ettevõtted üldises korras tööhoolekandeministriumile.

VI. Trahvimiskord.

§ 85. Kui mäetööstur:

1) teeb kaevandustöid ilma kinnitatud plaaniga või ei teata kinnitatud plaanist kõrvalekaldumisest (§ 75);

2) takistab tööde järevalve ametnikkel tööde juurde pääsemist ja nende ülevaatamist (§ 77);

3) ei nimeta seaduse nõuetele vastavaid tööde eest vastutajaid isikuid (§ 78.), või

4) ei anna hädaohtlikuks tunnustatud kaevanduse juhatus mäeinseneri kätte (§ 80.), siis pannakse mäeosakonna korraldusel tööd kaevanduses kuni nimetatud nõuete täitmiseni seisma.

§ 86. Samuti pannakse tööd seisma, kui mäetööstuse inspektor leiab, et kaevanduses või mõnes muus mäetööstuse asutuses tööliste elu või tervist ilmne hädaoht ähvardab, või karta on, et hävineda võiksid varandused, mis riigile tähtsad.

§ 87. Kui mäetööstur mäetööde järevalve ametnikkude seaduslikke nõudmisi selleks määratud tähtjaks ei täida, teeb järevalve ametnik selle üle kriminaal kohtupidamise seaduse § 1131. ja järgmiste korras protokoll, mille mäetööstuse inspektor või mäeosakond vasta-vaile kohtuvõimudele üle annab süüdlase karistamiseks.

§ 88. Kui mäetööstur seaduse rikkumise eest trahvitud, aga sellest hoolimata tõrgub seda riket kõrvaldamast, laseb mäeosakond, juhtumisel, kui seaduse rikkumine mõne tarviliku töö läbi kõrvaldatav, niisuguse töö ettevõtja kulul ära teha, milleks viimaselt raha vastuvaidlemata korras sisse nõutakse. Ei saa aga sarnasel teel seaduse rikkumist kõrvaldada, on kaubandus-tööstusministril õigus mäeosakonna ettepanekul ettevõtet seniks sulguda, kuni seaduse täitmine kindlustatakse.

§ 89. Mäetööstuse inspektori otsuste ja nõudmiste, samuti riikliku marksheideri, kontrolöride ja ülevaatajate nõudmiste peale võib mäetööstur mäeosakonnale kaebuse esitada ühe kuu jooksul, otsuse või nõudmise teadaandmisest arvates. Sama tähtaja jooksul võib mäeosakonna otsuste peale kaevata kaubandus-tööstusministrile, välja arvatud juhtumised, kus käesoleva mäeseaduse põhjal mäeosakonna otsus lõpulik. Kaubandus-tööstusministri otsuste peale võib kaevata üldalustel ühe kuu jooksul Riigikohtusse.

VII. Lõppmäärused.

§ 90. Käesolev seadus hakkab maksma 1. aprillil 1927. a. Tema jõusseastumisega kaotab maksvuse Vene mäeseadus (Sead. Kogu VII köide 1912. a. väljaanne.)

Juhataja **R. Penno**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

12. Riigikogu järgmise koosoleku aja ja päevakorra kindlaksmääramine.

Korra kohta on sõna juhatusel liikmel Liigand'il. Abisekretär **O. Liigand**: Riigikogu juhatusel liikmena teen ettepaneku, määrata Riigikogu järgmine koosolek täna kell 5 pärast lõunat, võttes päevakorda:

1. Eesti ja Helveetsia vahelise Haagi tsiviilprotsessi-konventsiooni vastastikuse maksmapaneku deklaratsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel.

2. Eesti ja Taani vahelise lepituskonventsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel.

3. Eesti ja Belgia-Luksemburgi majandusliidu vahelise kauba- ja laevanduslepingu kinnitamise seadus — III lugemisel.

4. Veeühisuste seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

5. Sonda-Mustvee raudtee ehitamiseks maade sundvõõrandamise seadus — III lugemisel.

6. Pedja-liivaaugu laiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus — III lugemisel.

7. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadus — II lugemisel — ja edasi päevakorra-punktid, mis käesolevas päevakorras märgitud, alates päevakorra-punkt 12-dast kuni lõpuni.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Seega on Riigikogu järgmine koosolek täna kell 5 pärast lõunat ülaltähendatud päevakorraga.

Riigikogu läheb tagasi vahelejäanud päevakorra-punktide juurde.

13. Eesti ja Briti vahelise rahatransfertide vahetamise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **J. Tõnisson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—2.

Eesti ja Briti vahelise rahatransfertide vahetamise kokkuleppe kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Briti vaheline rahatransfertide vahetamise kokkulepe, mis alla kirjutatud Londonis, Briti poolt 31. juulil 1925. a. ja Eesti poolt 16. septembril 1925. a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Kokkuleppe ingliskeelne tekst ja eesti-keelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **R. Penno**: Asum lõpuhääletamisele. (Hääletatakse). Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

14. Eesti ja Belgia-Luksemburgi majandusliidu vahelise kauba- ja laevanduslepingu kinnitamise seadus — II lugemisel. Väliskomisjoni aruandja **J. Tõnisson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—2.

Eesti ja Belgia-Luksemburgi majandusliidu vahelise kauba- ja laevanduslepingu kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Belgia-Luksemburgi majandusliidu vaheline kauba- ja laevandusleping, mis alla kirjutatud Brüsselis, 28. septembril 1926. a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu prantsuskeelne tekst ja eesti-keelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

15. Sonda-Mustvee raudtee ehitamiseks maade sundvõõrandamise seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1—3.

Sonda-Mustvee raudtee ehitamiseks maade sundvõõrandamise seadus.

§ 1. Sonda-Mustvee raudtee ehitamiseks sundvõõrandatakse Viru ja Tartu maakonnas tarvisminev maa-ala kogupinnaga kuni 42 ha ühes päraldistega teedeministri poolt kinnitatava projekti järele.

§ 2. Sundvõõrandatud maade ja nende päraldiste eest maksetakse senistele omanikkudele tasu Sonda-Mustvee raudtee ehitussummadest maksvate seaduste järgi.

§ 3. Maa-alade ülevõtmine sünnib peale S. K. X köite I osa § 594. ettenähtud üksikute maatükkide üleskirjutamist eeskirjade järgi, mis selles paragrahvis ja järgmises (595) ette nähtud.

16. Pedja liivaugu laiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1—2.

Pedja liivaugu laiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus.

§ 1. Pedja liivaugu laiendamiseks riigiraudteede jaoks sundvõõrandatakse Tartu maakonnas, Vaimastvere vallas, end. Vaimastvere mõisa järele kuuluvaist:

1) „Päeromatsi nr. 23“, kinnistu nr. 3159 talu maast 2768,88 m² suurune maa-ala.

2) „Reino nr. 22“, kinnistu nr. 3128 talu maast 19695,44 m² suurune maa-ala ja

3) „Alliperra nr. 20“, kinnistu nr. 4281 talu maast 2153,67 m² suurune maa-ala, kõigilt kokku kakskümmend neli tuhat kuus sada seitseteistkümmend ja 99 sajandikku (24617,99) ruutmeetrit maad teedeministri poolt 24. novembril 1926. a. kinnitatud plaani järele.

§ 2. Sundvõõrandatud maade eest maksetakse senistele omanikkudele tasu riigi raudteevalitsuse 1926./27. a. erakorralise eelarve § 2. ettenähtud summadest maksvate seaduste järgi.

17. Firmade seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Firmade seadus.

Aruandja **V. Hasselblatt** (loeb):

I.

§ 1. Firma on nimi, mille all üksik isik, ühing või selts mingisugust „Äride registreerimise seaduse“ § 1. järgi registreerimisele kuuluvat äri peab.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Hasselblatt'il.

V. Hasselblatt (sks): Firmade seaduse § 1. tekst oli Vabariigi Valitsuse eelnõus täiendatud järgmistele sõnadega: „... ja mida üksik isik või ühisuse ja seltsi esitajad allkirjaks annavad“. Selle lause kustutas üldkomisjon, sest et arvati, et see võiks segadusi tuua, kui keegi kirjutab oma perekonnanime asemel firma nime lepingule alla. Euroopa seadustes on firma mõiste sarnane, et firma on nimi, mille all kaupmees kaupleb ja mida tema allkirjaks annab. Sellepärast tahan tagasi tulla Vabariigi Valitsuse redaktsiooni juurde ja teen ettepaneku, täiendada § 1. järgmise lausega: „... ja mida üksik isik või ühingu ja seltsi esitajad allkirjaks annavad“. Ma arvan, kui see ettepanek vastu võetakse, siis on vähem segadusi, sest praeguse redaktsiooni juures on küsimus lahtiseks jäetud, kas keegi kirjutab

alla näiteks Puchk & Pojad, või Joachim Puchk. On parem, kui meie fikseerime seda õigust seaduses. Ma palun ettepanek vastu võtta, lisades juurde, et sellel ettepanekul ei ole sisuliselt suuremat tähtsust.

Juhataja **R. Penno**: Aruandja lõpusõna ei tarvita. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Hasselblatti ettepanek vastu võetud. Asun § 1. hääletamisele ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 vastu võetud.

Aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 2—12.

§ 2. Ainuisikliku äripidaja firma peab sisaldama äripidaja perekonnanime ühes eesnimega või eesnimeta. Sarnasel firmal ei tohi olla niisugust lisandust, mis oletada laseks, et firma on ühingu oma.

§ 3. Täisühingu firmas peab olema vähemalt ühe ühingu liikme perekonnanimi, ja kui firmas kõigi ühinguliikmete nimesid ei ole, siis lisandus, mis näitab, et firma ühingu oma on.

Täisühingu firmasse ei või mahutada peale ühingu liikmete teiste isikute perekonnanimesid.

§ 4. Usaldusühingu firmas peab vähemalt ühe piiramata vastutusega liikme perekonnanimi olema ja peale selle lisandus, mis näitab, et firma ühingu oma on.

Usaldusühingu firma ei või sisaldada niisuguse osaniku nime, kes ainult osamaksuga vastutab.

§ 5. Uue liikme juurdetulek juba olevasse täis- või usaldusühingusse ei tee tarvilikuks firmat muuta.

Juhtumisel, kui ühingu liige, kelle nimi firmas tähendatud, ühingust lahkub, ei või ühing endist firmat kasutada kui lahkunud liige või ta pärijad selleks oma nõusolekut ei anna.

§ 6. Aktsiaseltsi, osaühingu või muu seaduslikus korras registreeritud seltsi või ühingu firma peab sisaldama seda nime, mille all seltsi või ühingu põhikiri registreeritud ühes vastava nimetusega „aktsiaselts“, „osaühing“ jne.

§ 7. Firma nimi peab selgesti erinema teistest samas linnas või maakonnas olevatest firmadest, aktsiaseltsi ja registreeritud osaühingu firma aga kõigi teiste Eestis tegutsevate aktsiaseltside ja osaühingute päralt olevatest firmadest.

Kui äriomanikul on nimi, mis firmana juba ärideregistrisse kantud, siis peab tema oma firmat registreerides oma nime erinevalt lühendatud eesnimede, lisanduste või eesnimede ärajätmise teel niivõrd muutma, et oma firma endisest selgesti erineb.

§ 8. Ärideregistrisse kantud äri pärimisteel omandaja võib äri endist firmat edasi tarvitada.

Kui äri lepingu põhjal uue omaniku kätte üle läheb, võib uus omanik registreeritud firmat edasi tarvitada, kui endine omanik või tema pärijad selleks kirjaliku nõusoleku annavad.

§ 9. Kes omandas äri enne käesoleva seaduse maksma hakkamist ja pidas seda endise omaniku nime all, võib selle nime registreerida oma firmana.

§ 10. Firmat ei või võõrandada lahus sellest ärist, mille jaoks teda tarvitatakse.

§ 11. Isikul, ühingul või seltsil, kelle firma on ärideregistrisse kantud, on ainuõigus seda firmat tarvitada.

See, kelle õigusi rikutakse firma lubamata tarvitamisega, võib kohtuteel nõuda firma tarvitamise keelamist ja kahjutasu.

II.

§ 12. Süüdlast käesoleva seaduse järele temale mitte kuuluva firma tahtlikus tarvitamises karistatakse

rahatraviga mitte üle viietuhande marga.

Kui sarnane üleastumine korda saadeti kasupüüdva sihiga või teadvalt mõne teise firma omaniku huvide vastu, või tähelepanemata jättes kohtu vastavat keeldu (§ 11), siis karistatakse süüdlast

arestiga mitte üle kuue kuu või rahatraviga mitte üle viiekümnetuhande marga.

18. Äride registreerimise seadus — II lügmisel. Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu seaduseelnõu pealkiri.

Äride registreerimise seadus.

Aruandja **V. Hasselblatt** (loeb):

I.

§ 1. Käesolevas seaduses ettenähtud korras peavad oma firma registreerima isikud, ühingud ja seltsid:

1) kellel on kaubanduslik ettevõtte, mille pidamiseks 1.—3. järgu kaubanduslik äritunnistus lunastatud (otsekoheste maksude sea-

duse § 449. lisa II jagu, S. K. V k. 1914. a. väljaanne) ja

2) kellel on tööstuslik ettevõtte, mille pidamiseks 1.—8. järgu tööstuslik äritunnistus lunastatud (otsekoheste maksude seaduse § 449. lisa III jagu).

Riigi ja omavalitsuse ettevõtted ja koöperatiiv ühingud käesoleva seaduse alla ei käi.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Hasselblatt'il.

V. Hasselblatt (sks): Mina lubasin juba endale I lugemisel tähelepanu selle peale pöörata, et üldkomisjon käesoleva seaduse § 10. tekstis väga tähtsa muudatuse sisse võttis. Nimelt jäeti peale riiklikkude ja omavalitsuse ettevõtete registreerimise kohustuse alt välja ka ühistegelised ettevõtted. Vabariigi Valitsus on oma eelnõus seisukohale asunud, et tähenadatud ettevõtted tulevad ka registreerida. Mina isiklikult olen seda seisukohta kaitsnud, kuid seaduse III lugemisel otsustas üldkomisjon siiski, et ühistegelised ettevõtted ei kuuluks registreerimise alla. Vabariigi Valitsus on tingimata tarvilikuks pidanud, et kaubandusregistrid oleksid täielikud, et ei oleks mõnd kaubanduslikku ettevõtet väljaspool registrit. Et ühistegelistel ettevõtetel keskkoha ei ole, kus paralleelselt võidakse registreerimist toime panna, oleks kahtlemata tarvilik, et ühistegelised ettevõtted ka registreeritaks. Nad omaksid sellega terve rea õigusi ja satuksid krepostiraamatute taolistesse registritesse, ja iga kodanik võiks teada, kus on ühistegelised ettevõtte, missuguse seltsi nimel alla kirjutatakse, kui suur on kapital, missugune ettevõtte ala, kus juhataja asukoht jne. Praegu on võimalik neid teateid ühistegelitest keskliitudest saada, aga meie teame, et neid mitu on ja ühistegeliste ettevõtete lahutamine teistest kaubanduslikkudest ettevõtetest ei ole üldse soovitatav, sellepärast teen ettepaneku, mis kooskõlas Vabariigi Valitsuse eelnõuga ja järgmine on: § 1. täiendada punkt 3. „ühistegelised laenuasutused ja tarvitajate ühisused, kelle põhikapital mitte üle 500.000 mrk. ei ole,“ ning välja jätta viimases lauses sõnad „ja koöperatiiv ühingud“. Need asutused ja tarvitajate ühisused, kelle põhikapital üle 500.000 marga, käivad niikuinii registreerimise alla. Aga siin räägitakse teistest väiksematest. Muidugi võidakse öelda, et väikeste ettevõtete registreerimine on tülikas, see on küsimus, kuidas neid sellest vabastada saab.

O. Gustavson (stp): Ma tahtsin ainult ühe asjaolu peale tähelepanu juhtida. Nimelt sellele: kui registreerimine oleks mõne minis-

teeriumi või kohtu käes, siis oleks muidugi loomulik, kui ka ühistegelised asutused käesoleva seaduse alla kuuluksid. Nüüd on aga registreerimine kaubandus-tööstuskoja käes. Nagu härra aruandja teab, ei võta ühistegelised asutused osa kaubandus-tööstuskoja valimistest. Kui meie aga sellegi peale vaatamata allutaksime ühistegelised ettevõtted registreerimise suhtes kaubandus-tööstuskojale, siis ei ole see kaugeltki nii lihtne.

R. Vreeman (põl): Ühistegeliste asutuste registreerimise küsimus tekkis üldkomisjonis päevakorra lõpus arutusele ja seal ei saadud seisukohta võtta. Muidugi mõista et ühistegelised asutused peaksid samuti kuuluma ühte üldregistrisse, nagu erakauplused kaubandus-tööstuskojas registreerimisele kuuluvad, on loomulik sellepärast, et kui nüüd mingisugune andmetekogumine käsil on, siis oleks väga raske teada saada, kus üks või teine ühisus on ja missuguses seisukorras asub. Kuid nagu ma juba ütlesin, üldkomisjonis seda küsimust lõpulikult ei kaalutud, jäeti lahtiseks ja seletati, et see pärast korraldatakse. Kuid soovitav oleks, et ikkagi need kaks küsimust ühes arutataks, ja sellepärast teen ma ettepaneku, seaduseelnõu üldkomisjoni uuesti tagasi anda arutamiseks, sest ta iseloom ei ole kiire.

Juhataja **R. Penno**: Sõna on rkl. Hasselblatt'il.

V. Hasselblatt (sks): Ma tahtsin ainult tähelepanu selle peale juhtida, et kaubandus-tööstuskoda siiski on avalikõiguslik selts, ja et tema ülesandeks on muuseas tehtud ka registreid pidada. Teistes riikides antakse harilikult registreerimine kohtute kätte, kuna meil on paremaks arvatud, kui registreerimine pannakse kaubandus-tööstuskoja peale. Mina arvan, et rkl. Vreeman'i ettepanek selles suhtes on vastuvõetav, et küsimust veel komisjonis kaaluda.

Mis teeksime siis, kui näiteks keegi väljamaa firma pöörab teate saamiseks äride registri poole teatava seltsi suhtes, ja tahab teada kui suur on näiteks „Oma“ kapital, kes seal juhatause liikmed, kus ta asub, jne. ja kui temale vastatakse, et niisugust seltsi meil ei ole, kuhu ta teab siis pöörata.

T. Kalbus (töer): Üldkomisjon, seda seaduseelnõu arutades asus täiesti kindlale seisukohale, et ühistegelised asutused tulevad käesoleva seaduse alt välja jätta. Kuidas tulevikus nende registreerimist korraldada tuleb, see on iseküsimus. Vabariigi Valitsus peaks sellekohase seaduseelnõu välja töötama ja

Riigikogule esitama. Üldkomisjon ei pidanud aga tarvilikuks käesoleva seaduseelnõu kõrval hakata paralleelselt teist seaduseelnõu välja töötama. Üks asi on aga kindel, et ühistegelised asutused peavad äride registreerimise seaduse alt välja jääma. Minu arvates ei ole mingisugust põhjust käesoleva seaduseelnõu arutamist pooleli jätta ja seda üldkomisjoni tagasi anda. Käesolev seadus on välja töötatud ja on vastuvõetav kõigi teiste äride suhtes, välja arvatud ühistegelised asutused. Sellepärast on loomulik, kui Vabariigi Valitsus töötab välja seaduse, mis korraldaks ühistegeliste asutuste registreerimist. Sellepärast vaidlen ettepaneku vastu, käesolev seaduseelnõu üldkomisjoni tagasi anda.

J. Tõnisson (rhv): Austatud Riigikogu liikmed! Kahtlemata on ühistegeliste ringkondade seisukoht õigustatud, et ühistegeliste asutuste registreerimine ei või kaubandus-tööstuskoja alla minna. Praeguse kaubandus-tööstuskoja seaduse järgi on põhimõtte maksma pandud, et ühistegelised asutused selle koja alla ei kuulu. (J. Vain, stp: Niisama kui kapsakasvatust ei või kitsede kätte anda!) Kapsakasvatamise seletusega tegemist minul ei ole, vaid ma kõnelen sellest, et endise vaatekoha järgi on üldkomisjoni seisukoht loogiline, kuid selle loogika vastu käib teine nõue. Kui meil tõesti mitu äride registratsiooni keskk kohta on, siis ei saa see mingit kasu avaldada. Tarvis on ometi, et välisilmas teataks, kust kõiksuguseid andmeid ja teateid tuleb nõutada. Mida lihtsam teadete nõutamise kord, seda parem see meie tööstus- ja äriettevõtetele.

Järelilikult oleks tarvis nüüd kaaluda, kas seks mõlemad seisukohad kooskõlastatavad ei oleks. Kas ei oleks võimalik ühist keskk kohta luua, ilma et Riigikogu endine lähtekoht kõrvalde jäetaks ja sellest tahetaks järeldada, nagu käiksid ühistegelised asutused kaubandus-tööstuskoja alla, kui ühine registreerimise keskkohalt luuakse kaubandus-tööstuskoja ja ühistegelise liidu osavõttel. Uue seaduse maksmapanemine praegusel kujul oleks tarvis, kui eeltööd tehtud. Sellepärast peaks Vabariigi Valitsus seda küsimust veel kord arutama. Siin ei taha mina praegu kindlat ettepanekut selle kohta teha, kuid usun, et asi üldkomisjonis vahest veel käsitamisele tuleb sellelt seisukohalt, kas valitsuse seisukohta ära ei tuleks kuulata. Võib olla, leiab valitsus uusi vaatekohti arvesse võttes uue lahendustee, mis mõlemaid rühmitusi, nii kaubandus-tööstuskoja ringkondi, kui ka ühistegelisi asutusi ja liite rahuldaks.

Selles mõttes oleksin mina selle poolt, et rkl. Vreeman'i ettepanek vastu võetaks, ilma

et seal küsimus ette ära otsustataks. Kui aga vahest rkl. Hasselblatt'i seisukoht peaks vastu võetama, et ühistegelised asutused kaubandus-tööstuskoja registratsiooni alla kuuluvad, siis oleksin neil kaalutlustel selle poolt, et seda küsimust siin mitte ilma pikema kaalumisetä ära ei otsustataks.

Kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Valitsus on seda küsimust kaalunud siis, kui see küsimus oli arutamisel üldkomisjonis, ja valitsus asus seisukohale, et soovivat on, et registreerimine sünniks ühes keskkohas. Kuigi seal on võimalik ka nii seda asja korraldada — see on minu isiklik arvamine, et ühistegelistel ettevõtetele oma registreerimiskeskkohalt oleks, mis oma registrist võiks ära kirja anda kaubandus-tööstuskoja juures asuva registreerimis-asutusega. (Vahelhüüe O. Gustavson'i, stp poolt.) Kuid, nagu juba tähendasin, asus valitsus seisukohale, et registreerimine ühes kohas sünniks. Kui Riigikogu enamus peaks leidma, et küsimust veel kord ligemalt kaaluma peaks, siis ei vaidle ma vastu ettepanekule, et seaduseelnõu komisjonile tagasi antaks, kuid sellejuures paluksin ühte asjaolu silmas pidada:

Käesoleva seaduse järele on tarvidus olemas. Meie oleme praegu sarnasesse seisukorda sattunud, et meie poole pööratakse palvetega teadete saamiseks ettevõtete kohta, kuid ministeeriumil neid teateid ei ole. Ministeerium oma jõududega pealegi ilma registreerimissunduseta ei saa neid teateid koguda. Sellepärast oleks väga soovivat, et seaduseelnõu võimalikult ruttu Riigikogu päevakorda tagasi tuleks.

Juhataja **R. Penno**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **V. Hasselblatt**: Üldkomisjon asus seisukohale, et ühistegelised asutused tuleksid välja jätta peaaegulikult nende raskuste pärast, millega on seotud maalasuvate ettevõtete registreerimine. Seda esiteks. Teiseks, kaubandus-tööstuskoja seaduse vastuvõtmise juures tõmmati jooni selle kohta, et ühistegelised asutused kaubandus-tööstuskoja tööst osa ei võta. Toetan aruandjana komisjoni poolt esitatud eelnõu teksti.

Juhataja **R. Penno**: Rkl. Hasselblatt'ilt on ettepanek, täiendada § 1. punkt 3-ga: „Ühistegelised laenuasutused ja tarvitajate ühisused, kelle põhikapital mitte üle 500.000 marga ei ole“ ning välja jätta viimasel lauses sõnad „ja kooperatiiv ühingud“.

Rkl. Vreeman'ilt on korra kohta ettepanek, katkestada II lugemine ja anda äride registreerimise seaduse § 1 ja järgnevad üldkomisjoni tagasi.

Asun rkl. Vreeman'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 21 häält, vastu 26 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Asun rkl. Hasselblatt'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun § 1. hääletamisele nii, nagu ta üldkomisjoni poolt esitatud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 vastuvõetud.

Aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 2—16.

§ 2. Ärideregistrit peab kaubandus-tööstuskoda kaubandus-tööstusministri poolt kinnitatud vormi järgi.

§ 3. Paragrahv 1. nimetatud isikud, ühingu ja seltsid peavad hiljemalt 14 päeva jooksul pärast oma ettevõtte avamist kaubandus-tööstuskodale esitama kirjaliku teadaande oma firma registreerimiseks.

Kellel on juba sel ajal, kui ärideregistrit pidama hakatakse, § 1. nimetatud ettevõtted või kes avavad niisuguse ettevõtte kahe kuu jooksul pärast seda, kui ärideregistrit pidama hakatakse, nendel lõpeb käesolevas paragrahvis ettenähtud tähtaeg teadaande esitamiseks 14 päeva pärast eelnimetatud 2 kuu möödumisest arvates.

Kaubandus-tööstusminister määrab tähtaja, millest peale ärideregistrit pidama hakatakse, ja avaldab vastava teadaande selle kohta „Riigi Teatajas“.

§ 4. Isik, kes § 1. nimetatud ettevõtet ainuisiklikult omal arvel ja vastutusel peab, on kohustatud oma teadaandes kaubandus-tööstuskodale teatama:

1) oma ees- ja perekonnanime ja kodakondsuse;

2) firma nimetuse;

3) ettevõtte äriala, asukohta ja tegevuse algamisaja;

4) prokuura volikirja põhjal volitatud isikud;

5) ettevõttepidaja ja prokuristide allkirjad, mis seaduslikus korras tõestatud või äride registri pidaja juuresolekul kirjutatud.

§ 5. Kui registreerimise teadaanne antakse ärilise täisühingu või usaldusühingu või B. E. S. §§ 4266.—4334. ettenähtud lepingühingu poolt, siis peab teadaandes olema tähendatud:

1) kõikide täisosanikkude ees- ja perekonnanimed ja kodakondsus;

2) firma nimetus;

3) ettevõtte äriala, asukoht ja tegevuse algamise aeg;

4) ühingu osakapital;

5) ühingu lepingu tegemise aeg;

6) ühingu esitamise viis ja prokuura volikirja põhjal volitatud isikud;

7) täisosanikkude ja prokuristide allkirjad, mis seaduslikus korras tõestatud või äride registri pidaja juuresolekul kirjutatud.

Teadaandel peab olema juurde lisatud tõestatud väljavõte ühingu lepingu vastavatest osadest.

§ 6. Kui teadaanne antakse ärideregistrisse kandmiseks mõne muu peale § 5. nimetatud seltsi või ühingu poolt, kes seaduslikus korras registreeritud põhikirja alusel tegutseb, siis peab teadaandes olema tähendatud:

1) firma nimetus ja juhatuse asukoht;

2) ettevõtte äriala;

3) põhikapitali suurus;

4) juhatusliikmete ja, kui asjaajajad-direktorid ning prokuristid on ametisse nimetatud, siis ka nende direktorite ning prokuristide ees- ja perekonnanimed ja kodakondsus;

5) põhikirja registreerimise aeg;

6) seltsi või ühingu tegevuse algamise aeg.

Teadaandele peavad olema kõik juhatuse liikmed alla kirjutatud ja allkirjad seaduslikus korras tõestatud. Kui on nimetatud asjaajajad-direktorid, samuti prokuristid, siis peavad olema esitatud ka nende allkirjad, mis seaduslikus korras tõestatud.

Teadaande juurde peab olema lisatud registreeritud põhikirjast tõestatud ärakiri või „Riigi Teataja“ number, kus põhikiri avaldatud ja tõestatud väljavõte seltsi peakoosoleku protokollist juhatuse liikmete ja direktorite valimise kohta.

§ 7. On aktsiaseltsi varandus võetud hooldamisele, siis antakse eelmises paragrahvis ettenähtud teadaanded ärideregistrisse kandmiseks hooldajate poolt, kusjuures juhatuse liikmete nimede asemel teatakse hooldajate nimed ja esitatakse nende tõestatud allkirjad, samuti tõestatud ärakiri vastavast kohtuotsusest nende nimetamise kohta.

§ 8. Välismaa seltside ja ühingute kohta, kes Eestis tegevuse avamiseks luba saanud, antakse teadaanne ärideregistrisse kandmiseks Eestis tegutsemiseks volitatud esitaja, või kui esitajaid mitu, siis kõigi nende poolt.

Selles teadaandes peab olema tähendatud:

1) firma nimetus ja asukoht;

2) seltsi või ühingu asukoht välismaal;

3) ettevõtte äriala;

4) põhikapitali suurus kodumaal ja Eestis operatsioonideks määratud kapitali suurus, ja

5) vastutavate volinikkude ees- ja perekonnanimed ja kodakondsus.

Eestis tegutsemiseks volitatud esitajate allkirjad peavad olema seaduslikult tõestatud või ärideregistri pidaja juuresolekul kirjutatud.

Teadaandele peab olema juurde lisatud ära kiri neist tingimustest, mis maksva seaduse põhjal („R. T.“ nr. 88/89 — 1921. a. sead. nr. 16) „Riigi Teatajas“ kuulutatud.

§ 9. Registreerimise otstarbel tuleb teadustada kõigist muudatustest andmetes, mis äri kohta käivas teadaandes on tähendatud, samuti ka ettevõtte lõpetamisest või likvideerimisest asumisest. Need teated antakse neljateistkümne päeva jooksul pärast ette tulnud muudatust.

Kui kaubandus-tööstuskojal on andmeid, et registrissekantud firma on tegevuse lõpetanud, ilma et sellest oleks käesoleva paragrahvi põhjal vastav teadaanne esitatud, siis tehakse sellekohane sissekanne registrisse kaubandus-tööstuskoja enese poolt. Enne niisuguse sissekande tegemist peab kaubandus-tööstuskoda kinnitatud kirjava firma registreeritud aadressi järele hoiatama äriomanikku sarnase sissekande kavatsusest, määrates ühekuulise tähtaja kavatsetava sissekande vastu vaidlemiseks.

§ 10. Registrissekantud äri pidaja maksujõuetuks kuulutamise korral teatab kohtu poolt määratud vannutatud hooldaja sellest kaubandus-tööstuskojale ärideregistrisse kandmiseks. Samuti teatab konkursivalitsus konkursi määramisest kaubandus-tööstuskojale samaks otstarbeks.

§ 11. Ärideregistri pidamise kulude katmiseks tuleb maksta ärideregistrisse kandmise teadaannete juures kaubandus-tööstuskojale maksutaksi järele, mille kinnitanud kaubandus-tööstusminister.

§ 12. Niikaua kui registreerimisele kuuluv asjaolu ärideregistrisse kantud ei ole, ei või isik, kelle firmasse see asjaolu puutub, ennast tähendatud asjaolu peale põhjendada kolmanda isiku vastu, välja arvatud juhul, kui see asjaolu viimasele teada oli.

On aga asjaolu registrisse kantud, siis peab kolmas isik seda tunnustama, välja

arvatud juhul, kui kolmas isik seda asjaolu ei teadnud ega teadma pidanud.

§ 13. Igaühel on õigus riiklikkude ametasutuste töötundide kestel ärideregistriga ja ärideregistrisse kandmise teadaannete juures esitatud dokumentidega tutvuneda ja saada tõestatud ära kirju ärideregistrisse kantud teadetest. Registrisse kandmise teadaannete juures esitatud dokumentidest antakse ära kirjad välja neile, kellel selleks õiguslik huvi. Ära kirjade väljaandmise eest võetakse maksu kaubandus-tööstusministri poolt kinnitatud taksi järgi.

§ 14. Kaubandus-tööstuskoja otsuste ja korralduste peale registreerimise asjus võib kaevata kaubandus-tööstusministrile ühe kuu jooksul, arvates koja vastava otsuse või korralduse teadaandmise päevast.

Kaebuste otsustamiseks moodustatakse kaubandus-tööstusministeeriumi juures komisjon, kes koosneb ühest kaubandus-tööstusministeeriumi esitajast ja ühest kaubandus-tööstuskoja esitajast kaubandus-tööstusministri või tema poolt määratud asetäitja juhatusel.

§ 15. Kui pärast karistamist käesoleva seaduse § 16. põhjal ei esitata teadaandeid ärideregistris registreerimiseks, peab kaubandus-tööstuskoda ise oma korralduses olevate andmete põhjal nõutavaid sissekandeid ärideregistrisse tegema.

II.

§ 16. Süüdlast selles, et ta käesoleva seaduse järgi nõutavaid teateid ei esitanud ärideregistrisse kandmiseks, karistatakse

rahatrahviga mitte üle viietuhande marga.

Süüdlast selles, et ta ärideregistrisse kandmiseks teadvalt esitas valeteadet või korduvalt jättis esitamata käesoleva seaduse järgi nõutavad teated, karistatakse

arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga

mitte üle kolmekümnetuhande marga.

M. Martinson (põl), kohalt: Teen ettepaneku, koosolek lõpetada.

Juhataja **R. Penno**. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 13.35 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **R. Penno**.

Sekretär **M. Juhkam**.